Uitgave van de vereniging
Molenvrienden Land van Cuijk

DE MOLENVRIEND

No. 16
herdruk oktober 2004

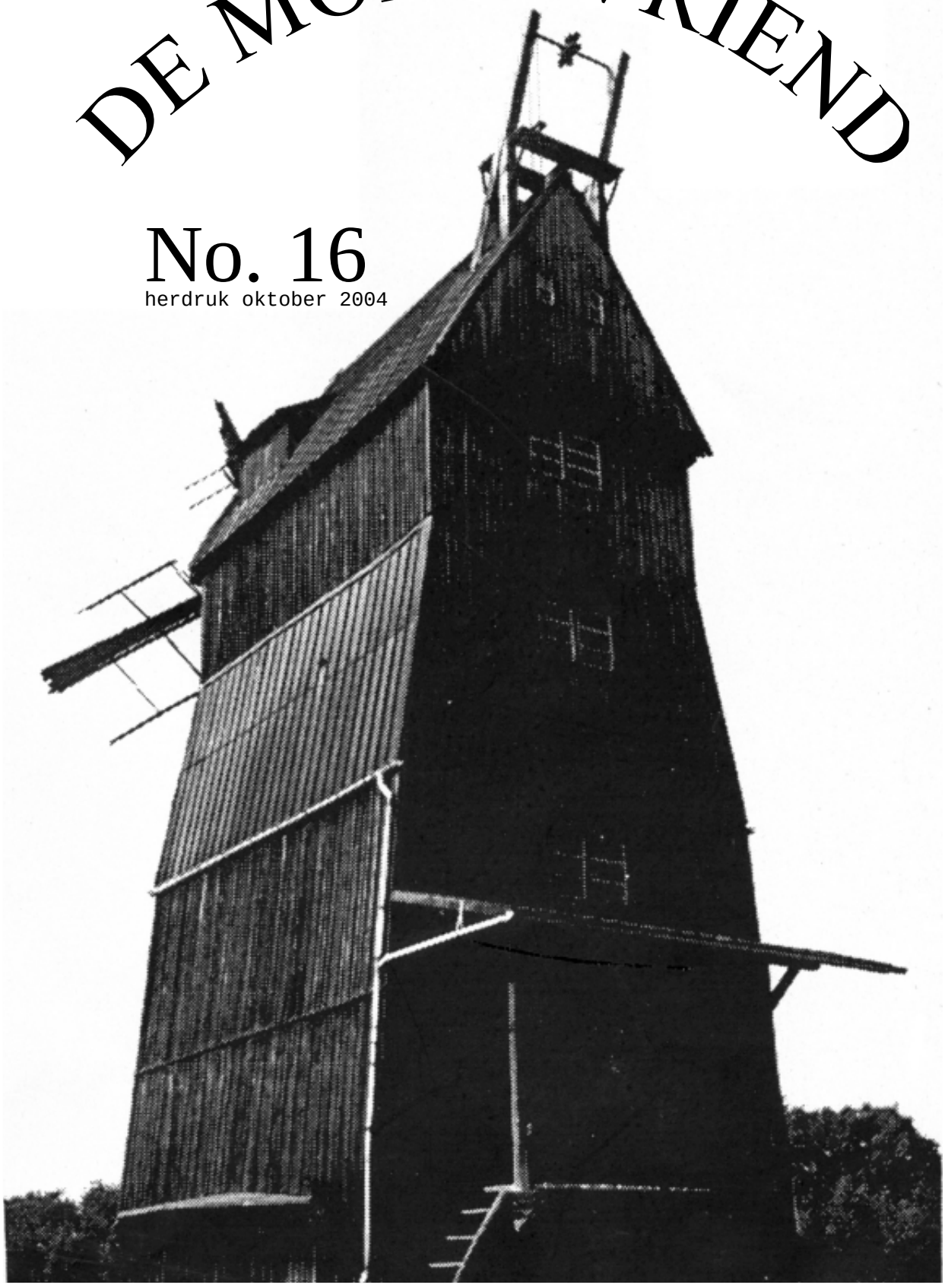

VERENIGING MOLENVRIENDEN LAND VAN CUIJK

BESTUUR

VOORZITTER	ROBBERT VERKERK	ISABELLALAAN 30
	5431 GW CUIJK	TEL. 08850-13647
SECRETARIS	DON WERTS	STRAATKANTSEWEG 28
	5443 NC HAPS	TEL. 08850-15362
PENNINGMEESTER	HANS HEIJS	BILDERBEEKSTRAAT 26
	5831 CW BOXMEER	TEL. 08850-71463
BESTUURSLID	PERRY HENDRIKS	DE VANG 20
	5437 BP BEERS	TEL. 08850-22872

COMMISSIES

BIOTOOPCOMMISSIE	BEN VERHEIJEN	MOLENEIND 4
	5431 HW CUIJK	TEL. 08850-13298
ARCHIEFCOMMISSIE	DON WERTS	STRAATKANTSEWEG 28
	5443 NC HAPS	TEL. 08850-15362
PROMOTIECOMMISSIE	DON WERTS	STRAATKANTSEWEG 28
	5443 NC HAPS	TEL. 08850-15362

LEDENADMINISTRATIE	HANS HEIJS	BILDERBEEKSTRAAT 26
	5831 CW BOXMEER	TEL. 08850-71463
	BANKREKENINGNUMMER VERENIGING	1105.56.194
	GIROREKENINGNUMMER VERENIGING	4008385

MOLENARCHIEF	DON WERTS	STRAATKANTSEWEG 28
LAND VAN CUIJK	5443 NC HAPS	TEL. 08850-15362
	Eenieder kan na afspraak het archief raadplegen	

DE MOLENVRIEND 00

Colofon

Jaargang 7, nummer 2, mei 1991
Lijfblad van de vereniging Molenvrienden Land van Cuijk, opgericht in 1984. De Molenvriend wordt gratis toegezonden aan de leden en donateurs van de vereniging. De contributie hiervoor is resp. ƒ 20,- en ƒ 12,50, welke bij aanmelding gestort kan worden op de girorekening van de vereniging. Losse nummers ƒ 1,50. De Molenvriend is een advertentiemedium.

REDACTIE	ROBBERT VERKERK	ISABELLALAAN 30
	5431 GW CUIJK	TEL. 08850-13647
VERDER WERKTE MEE	Don Werts	
ILLUSTRATIES	Robbert Verkerk, J. Waarma, Wilhelm Brepohl, Horst Wöbbeling, G. Ulrich Großmann	
VOORPAGINA	Foto van de molen te Rodewald, welke tijdens de excursie bezocht zal worden. (foto, augustus 1989, Robbert Verkerk)	

Van de redactie

Zo kort na nr. 15 verschijnt nr. 16? De reden hiervoor is echter simpel. Al aan het begin van het jaar werd besloten om van redactie te wisselen na nr. 15. De verschijningsdatum van nr. 16 lag vanaf dat moment op half mei. Door het verlaat uitkomen van nr. 15, nu dus een maand later al een volgend nummer. In dit nummer alles over de laatste jaarvergadering, een uitgebreid artikel over de komende excursie naar de streek rond Hannover en Minden en een artikel over de wiekstanden in het Land van Cuijk.

Jaarvergadering over 1990

JAARREDE 1990, UITGESPROKEN DOOR DE VOORZITTER OP DE JAARVERGADERING VAN 20 MAART 1991 TE HAPS

In 1923 is met de oprichting van de Hollandsche Molen de molenzorg In Nederland goed gestart. De bescherming van die tijd, valt niet met de huidige tijd te vergelijken. Omdat de molens door velen nog werden gezien als industrieën en omdat er nog niet veel geld beschikbaar was voor Monumentenzorg koos men als leidraad om niet alle molen zondermeer te behouden, maar om te proberen de molens concurrerend te maken en te houden. Op enkele uitzonderingen na: de ‘Adriaan’ te Haarlem, de ‘Roos’ te Delft en de molen van Wijk bij Duurstede, hield men zich aan deze afspraak, tot na de Tweede Wereldoorlog.
In 1948 werd duidelijk dat de molens hun concurrentiepositie hadden verloren en dat met de toentertijd geldende doelstelling de. molens snel zouden verdwijnen. Het doel werd daarom aangepast en men besloot om te proberen de molens onder een Monumentenwet te krijgen er ze, zonodig stilstaand, te beschermen. Enkele grote molenbeschermers konden zich hierin niet vinden en trokken zich terug.
In 1967 kwam er een groep jonge molenaars met het plan aanzetten om de molens te laten draaien op vrijwillige basis. Deze groep werd, ook gezien het toenmalige tijdsbeeld, door de grote verenigingen gezien als een actiegroep. Het duurde tot het begin van de jaren zeventig totdat men inzag dat deze molenaars de redding konden betekenen van de molens.
Ook dit nieuwe Gilde van Vrijwillige Molenaars moest weer keuzes maken. Kennis over molens was bijna niet te verkrijgen. Men besloot daarom dat de opleiding zo algemeen mogelijk moest zijn, om de kennis over molens te bewaren. Omdat deze nieuwe groep niet erg “molenvast” was, besloot men ook voor een algemene opleiding te kiezen. Om de Hollandsche Molen enigszins tegemoet te komen, werd besloten om het examen in handen van de Hollandsche Molen te geven. Jarenlang steeg het aantal molenaars in Nederland en steeds meer molens werden bemalen. Er veranderde echter onbewust nog veel meer.
De molenaars legden zich niet alleen toe op het draaien met molens maar richtten ook verenigingen en stichtingen op, zorgden voor belangstelling voor en restauraties van molens en hielden de onderhoudstoestand en de biotoop van de molens in de gaten. Ook werden er door de nieuwe belangstelling voor molens meer boeken geschreven over molens. Over ieder denkbaar molenonderwerp is zo langzamer-hand vel een boek geschreven. De kennis die in 196’7 nog ontbrak is nu volop aanwezig.
Ook het tijdsbeeld is echter duidelijk veranderd. Het was immers niet vreemd dat juist in de zestiger jaren de vrijwillige molenaars opkwamen. De milieuvriendelijke molens trokken vooral de jongeren in die tijd aan. De zeventiger jaren was een goed vervolg voor deze molenaarsbeweging. Vrijetijdsbesteding werd steeds belangrijker, terwijl ook het sociale uit de zestiger jaren bewaard bleef.
In de tachtiger jaren kwam er echter duidelijk de klad in. De maatschappij werd veel individualistischer. Een duidelijk voorbeeld hiervan is, dat het Gilde zonder dit eenduidig vast te leggen afgestapt is van doelstelling van twee gediplomeerde

molenaars per molen, een doelstelling die vele van de wat langer meedraaiende vrijwilligers nog wel kennen van de opleiding van Niek Wortman. Ook werd in de tachtiger jaren werken weer belangrijker dan vrije tijd en het aantal molenaars begint nu dan ook te dalen.
De tijd is nu dan ook gekomen om de doelstellingen van 1961 onder de loep te nemen. De kennis is nu vastgelegd waarbij de algemene exameneisen opnieuw bekeken kunnen worden. Vele bijzonderheden, bijvoorbeeld Bilau-wieken, molenasfabrikanten enz. kunnen zeker verdwijnen van de examenlijst. Ook kan het examen naar een andere instantie overgebracht worden. Op dit gebied is het Gilde immers volwassen geworden en het nieuwe gedecentraliseerde denken, zie ook de nieuwe Monumentenwet, zou een reden kunnen zijn om voor een federalistische benadering te kiezen. Zeker is in ieder geval dat met de toenemende kennis bij de geslaagde molenaars een controle op het examen door de opleidinggevende — zoals ook mogelijk bij de rijexamens — een minimum is voor een betere toekomst.
De teruggang van het aantal molenaars moet anders aangepast worden. Naast de individualisering werden de jaren tachtig ook de tijd van de VUT. Deze mensen kunnen makkelijk ingepast worden In de molenwereld, als er nagedacht kan worden over de huidige structuur. Eén ding in echter duidelijk: als we doorgaan op de in het verleden ingeslagen weg, dan zal het molenaarsbestand verder blijven afnemen. En door een afnemend molenaarsbestand zal op den duur ook het molenbestand afnemen, zeker na de decentralisatie van de monumentenbescherming. Onze vereniging in daarom vorig jaar begonnen andere instanties te wijzen op de ontstane problemen en te praten over oplossingen.
Met het molenbestand gaat het gelukkig beter. Dit geldt ook voor onze streek. Twee molens, de ‘Ster’ te Wanroy en de ‘Luctor et Emergo’ te Rijkevoort, zijn weer draaivaardig en ook zeer geregeld in bedrijf. Daartegenover staat het definitief stoppen van de molen van Sint-Hubert, vanwege de slechte onderhoudssituatie van het gevlucht en de biotoop. Zoals de zaken er nu voorstaan komt hier echter verandering in. Ook de molen van Oploo zal gerestaureerd worden en zelfs voor de probleemmolen van Mill gloort enige hoop. Op dit gebied hoeven we de toekomst dus nog niet zorgelijk tegemoet te zien.
Ook de biotoop wordt langzaam beter. In Cuijk is na jaren strijd door Ben Verheijen eindelijk een aanzienlijk gedeelte van de bosschages verwijderd. Ook in Beugen zal binnenkort fors gesnoeid worden en voor de molens van Rijkevoort en Sint-Hubert zijn nu duidelijke snoeiplannen in de maak.
De toekomst voor de molens in het Land van Cuijk ziet er dan nog rooskleurig uit.

JAARVERSLAG 1990, UITGESPROKEN DOOR DE SECRETARIS OP DE JAARVERGADERING VAN 20 MAART 1991 TE HAPS

1. Het bestuur

Het bestuur had geheel 1990 dezelfde samenstelling, als in oktober 1989 werd vastgesteld. Een kleine functiewijziging vond plaats op de jaarvergadering van 4 april. De waarnemend secretaris werd met ingang van deze vergadering definitief secretaris. Naast formele zaken werd op die jaarvergadering ook gepraat over de onderhands doorverkochte oliemotor en het eventueel wijzigen van de huidige hantering van de wiekstanden. Een diaserie over waterradmolens sloot de avond af.
Het bestuur onderling vergaderde 5 maal. Aan de orde kwamen o.a. de financiën, het tentoonstellingsproject, de opleiding tot vrijwillig molenaar en de excursie naar noordwest Frankrijk en zuidwest Vlaanderen. Het bestuur hield zich verder bezig met briefwisselingen en pleegde ook de nodige telefoontjes. Men schreef ondermeer brieven naar de gemeenten Mill en Haps, naar verschillende media, naar leden, naar de K.v.K. en naar de afdeling Noord-Brabant van het Gilde van Vrijwillige Molenaars. De ingekomen stukken waren afkomstig van instanties als de Peellandse Molenstichting, de vereniging De Hollandsche Molen, de K.v.K., de VVV te Mill, de eigen leden en mensen die zich als zodanig aanmelden. Ook de nodige jaarverslagen ontbraken niet en ruilabonnementen vonden plaats met het Peellands Molennieuws en de Gelderse Molen. Tenslotte was het bestuur nog vertegenwoordigd bij zowel een gesprek met de gemeente Cuijk & Sint Agatha i.v.m. de situatie van de Cuijkse

molen op ruimtelijk als constructietechnisch gebied, alsook een bijeenkomst met de gemeente Mill & Sint Hubert inzake de molens en hun biotoop in deze gemeente.

2. De commissies

Bij de commissies zijn in 1990 geen veranderingen opgetreden. Nog kennen we momenteel de promotie-, de archief-, de biotoop- en de kascommissie.
De promotiecommissie legde in het begin van het jaar de laatste hand aan het tentoonstellingsproject, inhoudende een stand, die zou gaan rouleren door het Land van Cuijk. In april startte het project en stond gedurende deze maand een tentoonstelling in de openbare bibliotheek van Cuijk. Naast de door de commissie samengestelde molencollages werden voorwerpen m.b.t. molens in de vitrines opgesteld en had de bibliothecaris gezorgd voor het aanwezig zijn van een scala aan molenboeken. Op rijkelijk geïllustreerde wijze werd zo de interesse gewekt van het Cuijkse publiek. Achteraf gezien was dit de meest succesvolle maand. Ook in de maanden mei en juni was de stand in gebruik en wel in de bibliotheek van Boxmeer en het gemeentehuis van Haps. In alle gevallen was sprake van een enthousiaste medewerking van de betrokken instanties. In juli tenslotte was de stand aanwezig op een braderie in Beers, die helaas op een regenachtige en winderige zondag werd gehouden.
De archiefcommissie kende weinig activiteiten gedurende 1990. Er vonden af en toe overlappende werkzaamheden met de promotiecommissie plaats. Verder druppelde zo nu en dan recente artikelen over de molen in het Land van Cuijk of foto’s binnen. Laat in het jaar kreeg de commissie van een amateur-archeoloog uit Cuijk zijn archief aangeboden om dit bij te werken voor het verenigingsarchief. Bovendien ontving de vereniging van hem een boek over de molens op Mallorca. Oude archiefstukken waren er ook dit jaar niet te bespeuren. Aan een kant logisch, want op een gegeven moment houdt de informatieverstrekking over het verleden op.
De biotoopcommissie probeerde het gehele jaar zo goed mogelijk uit te kijken naar biotoopproblemen. Hiervoor trok zij alle openbare bekendmakingen na en m.b.v. aangeschafte gemeenteplattegronden werd bekeken of er gevaar zou ontstaan voor de molens. De commissie was verder aanwezig bij een door De Hollandsche Molen gehouden regionale bijeenkomst van biotoopwachters te Ede. Tenslotte was de commissie present bij een gesprek van de gemeente Cuijk met onze vereniging. De vierde en laatste commissie is de kascommissie, begin 1990 bestaand uit Jan van Riet en Eddy Derks. Deze verklaarde de boekhouding van 1989 akkoord. Op de jaarvergadering van Jan van Riet afgelost door Peter Simons. Deze hebben de boekhouding over 1990 gecontroleerd.

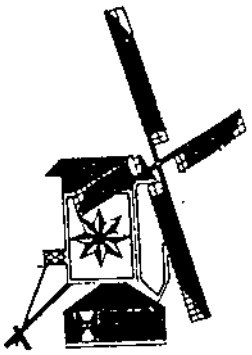

DE HAMSE MOLEN

BOOMKWEKERIJ-TUINCENTRUM TUINAANLEG

GEBR. SELTEN
MOLENSTRAAT 48
WANROIJ
TEL: 08859 - 5 2587

ALLES VOOR UW TUIN

OOK VERKOOP MOLENSTENEN

VOOR TUIN EN OPEN HAARD ϕ 80 tot 160 cm.

3. De molenaars

In 1990 zijn een 15tal molenaars actief bezig geweest op hun molen. Het aantal gediplomeerde molenaars bleef constant en slechts een enkele aspirant molenaar was intensief bezig met de opleiding. Daarnaast werd een actieve vakmolenaar geplaagd door een scheur van de bovenas, zodat het draaien bemoeilijkt werd. Ook dit jaar waren de molenaarsvergaderingen zeer mager in aantal. De eerste van de twee bijeenkomsten werd zeer slecht bezocht. De tweede was echter succesvol, vanwege de vele aanwezigen en een diaserie. Onderwerpen die ter sprake kwamen waren o.a. de huidige wijze van examineren van vrijwillige molenaars, de oliemotor uit Velp, de tentoonstelling en de molens in de regio en hun biotoop.

4. De leden en donateurs

Dankzij de uitgebreide promotie steeg het aantal leden en donateurs. Bij zowel de leden als de donateurs bedroegen de aanmeldingen het dubbele van de opzeggingen. Per 31 december 1990 lag het aantal leden op 54 en het aantal donateurs op 17. Laten we hopen dat we op z’n minst deze aantallen kunnen handhaven.

5. Activiteiten binnen de vereniging.

Onze vereniging heeft het afgelopen jaar eigenlijk maar twee evenementen gekend. De eerste betrof de jaarvergadering, die zoals als eerder gememoreerd, rustig verliep en verrijkt werd met een diaserie over watermolens.
Het tweede evenement was de excursie naar noordwest Frankrijk en zuidwest Vlaanderen. Met zes man, twee auto’s en vier tenten werd op een vrijdag koers gezet richting Ieper, waar in de omgeving de camping lag. De resterende middag en de volgende dag werden vanuit de camping twee tochten ondernomen. De eerste voerde ons langs de molens in de grensstreek, de tweede ging dieper Frankrijk in. Op zondag werd met bepakking het derde deel van de reisroute langs molens rond Lille genomen. Via België werd de thuisreis aanvaard.
Verdere activiteiten speelden zich binnenshuis af. Zo werd er nog steeds gewerkt aan een videoreportage van de molens in het Land van Cuijk. Tevens werden enkele restauraties op dit beeldmateriaal vastgelegd. Ook een interne bezigheid was de uitgifte van publicaties. Naast het boekje “Molens In het Land van Cuijk” waarvan er verscheidene zijn besteld en verkocht op evenementsdagen, werd het lijfblad “De Molenvriend” tweemaal verspreid. De voornaamste artikelen handelden over de excursie, het Zuiderzeemuseum en Noria’s in Syrië. Eveneens werden het jaarverslag over 1989 en de notulen van de Jaarvergadering gepubliceerd.
Niet als activiteit, maar wel als bijzondere datum, gold 18 januari 1990. De vereniging bestond op die datum statutair gezien 5 jaar.

6. Molens in de regio

Dat het aantal draaiuren van een molen van jaar tot jaar kan verschillen, bewees in 1990 wel de “Ster” te Wanroy. Normaal haalt deze molen met gemak 150 draaiuren. Dit jaar werd er echter een zesde deel daarvan bereikt. Uiteraard lag dit aan het feit dat de molen 10 maanden niet heeft kunnen draaien, doordat de bovenas niet meer betrouwbaar genoeg bevonden werd. Er was Bonte Knaagkever in geconstateerd. In september t/m november vond de restauratie plaats. Er kwam een nieuwe bovenas, alsmede nieuw hekwerk en nieuwe voorzomen. Het strijken van de roeden en de oude bovenas alsook het steken van de roede en de nieuwe bovenas was een spectaculaire gebeurtenis. Op 3 november draaide “De Ster” weer.
In dezelfde gemeente gebeurde qua draaiuren het omgekeerde met de “Luctor et Emergo” te Rijkevoort, die na enkele jaren stilstand weer kon draaien.
Molenmaker H. Beijk maakte dit in het voorjaar mogelijk. Naast een nieuw hekwerk met voorzomen en borden kreeg de molen een nagenoeg nieuwe kapbedekking. Binnenin werden enkele sloffen aangebracht onder de oude vloerbalken en werden enkele vloeren vernieuwd. Door de molenaars werd naast het draaien een begin gemaakt met het afbikken van het pleisterwerk aan de binnenzijde. Door een gespecialiseerd bedrijf werden eerder de buitenmuren onder handen genomen. De restauratie door

Beijk moest echter wegens complicaties eerder gestopt worden.
Zodoende kwam de molen in 1990 niet gereed en bleven de mulders draaien met een in desolate toestand verkerende stelling. De biotoop op het westen van deze molen in trouwens in de zomer ontoelaatbaar. Er komt nauwelijks wind door de bomen op de Rijkevoortse Brink. Ook de “Jan van Cuijk” te Cuijk had te kampen met een slechte biotoop. Daarom werd door de molenaars besloten naar de gemeente te stappen om over de problemen te gaan praten. In 1990 werden echter nog geen resultaten geboekt ter verbetering van de biotoop. Verder draaide deze molen er lustig op los en werd er een lijst opgemaakt van in de toekomst noodzakelijke reparaties. De molenmaker heeft hiervoor al een offerte ingediend.
De molenaars van de molen van Katwijk hebben zelf de handen uit de mouwen gestoken en flink wat aan onderhoud en verfwerk gedaan. Zo hebben ze het voorkeuvelens opgeknapt en het gevlucht geschilderd. Ook werd de stelling van carbolineum voorzien. De molen werd vier Nederlandse vlaggen en een vlaggenlijn rijker.
De “Vooruitgang” te Oeffelt spaarde, terwijl hij geregeld draaide, verder voor de tweede restauratiefase. En ook de molens van Beugen en Oploo waren geregeld in bedrijf.
De beltmolen “Bergzicht” te Gassel had te kampen met een scheur in de bovenas en probeerde zo goed als mogelijk door te draaien, wachtend op de vervanging van de as, waar het in 1990 nog niet van kwam.
“De Korenbloem” te Mill en “De Heimolen” te Sint Hubert hebben in 1990 niet gedraaid, op 1 ronde voor “De Heimolen” na voor het verwijderen van de zeilen, om te voorkomen dat deze weg zouden rotten. Verder hebben de molenaars de molen opgeruimd en in samenwerking met de gemeente de belt gesnoeid en schoongemaakt. Op de Open Monumentendag stond de molen volop in de belangstelling, mede door de aanwezigheid van onze stand.
“De Mariamolen” te Haps kreeg alleen belangstelling van de Peellandse Molenstichting bij een excursie. Er werd daarbij geconstateerd dat deze onlangs gerestaureerde beltmolen inmiddels al weer in een slechte staat verkeerd. Hoe kan het ook anders bij een jaargemiddelde van twee draaimiddagen.
Concluderend dat niet elke molen in het land van Cuijk het in 1990 makkelijk had, mogen we toch vermelden dat de meeste enthousiast deelnamen aan de Nationale Molendag op 12 mei en aan de Open Monumentendag op 12 september. Een voor alle molens gezamenlijk euvel tenslotte, vormde de orkaan van 25 januari. Naast enkele windwijzers die eraf werden geblazen, werd er geen schade berokkend aan de molens. Voor een molen betekende de storm zelfs een biotoopverbetering. In Rijkevoort werden twee bomen van de Brink ontworteld. Zo ziet men maar dat de wind een vriend van de molens is.

NOTULEN JAARVERGADERING 20 MAART 1991 TE HAPS

Aanwezig: Valerie Aben, Eddy Derks, Frits Harteman, Hans Heijs, Perry Hendriks, Robert Hoffman, W. Hurkens, Johan Reijnders, Jan Selten, H.G. Selten, Peter Simons, Charles Stokman, Robbert Verkerk, Don Werts en Stefan Willems
Afmeldingen: Theo van Bergen, mevr. A. Marinus, mevr J. Marinus en Ben Verheijen

1. Opening en inleiding door de voorzitter
Om 20.12 uur opent de voorzitter de vergadering en houdt vervolgens een korte jaarrede. Hierbij gaat hij vooral in op de huidige problemen binnen de molenorganisaties. Vervolgens gaf hij het woord aan de secretaris. Nadat deze de afmeldingen voorlas, werd een begin gemaakt met het :

2. Jaarverslag van de vereniging over 1990 door de secretaris
Dit verslag was onderverdeeld in zes categorieën, te weten: het bestuur, de commissies, de molenaars, de leden en donateurs, de activiteiten binnen de vereniging en de molens in de regio. Opvallend was o.a. een lichte ledenwinst. Het complete verslag is elders afgedrukt. De voorzitter bedankte de secretaris voor het jaarverslag en gaf het woord aan de penningmeester voor het:

3. Financieel jaarverslag
De penningmeester attendeerde op het uitgereikte stencil met het financieel overzicht
van 1990. Gunstig vond bij de toename van ƒ 264,93 van de kas.

4. Verslag van de kascommissie
Er is geen expliciet verslag gemaakt, maar Peter Simons verklaarde namens de commissie de boeken gecontroleerd en in orde bevonden te hebben. Met een applaus werd de penningmeester dan ook gedechargeerd voor het afgelopen jaar.

5. Benoeming nieuwe kascommissie
Johan Reijnders werd bereid gevonden Eddy Derks op te volgen. Peter Simons is nog 1 jaar lid van de commissie. Peter en Johan zullen In 1992 de kas over 1991 controleren.

6. Rondvraag
- Johan: Zou het mogelijk zijn om de molenaarsbijeenkomsten wat regelmatiger te organiseren en dan min op meer op de oude manier? Hij denkt dan aan een gewone babbelavond. Het bestuur zal proberen een soort contactavond voor molenaars te realiseren. De uitnodiging zal geen agenda bevatten.
- Frits: Hij deelt mee dat we als vereniging de verplichting hebben “De Heimolen” in Sint Hubert te onderhouden. Een aantal molenaars zou hier tijd voor moeten uittrekken. Als er gewoon tweemaal per jaar een zaterdagmiddag aan besteed wordt, dan zijn we al een heel eind. Besloten wordt om aanstaande zaterdag naar Sint Hubert te gaan. Medewerking werd naast Frits toegezegd door Hans, Peter, Robbert en Valerie.
  Don wijst met betrekking tot “De Heimolen” op het mogelijk hervatten van de opleiding door Harry Thijssen. Deze laatste zou contact opnemen met Peter om daar instructie te gaan volgen.
- Valerie: Hij vermeldt dat Harry Beijk op de molen van Rijkevoort in geweest om de stelling op te meten. De voegers, die de afgelopen weken de romp onderhanden hebben genomen, hebben hun werkzaamheden gestaakt.
- Robert: Hoe staat het met de oliemotor, die onderhands verkocht is? We hebben er niets meer van gehoord. We zullen dit prachtstuk wel kunnen vergeten.
- Don: Don stelt Valerie Aben voor. Hij heeft zich aangemeld als vrijwillig molenaar in opleiding en lest op de “Luctor et Emergo” te Rijkevoort.
  Is er een mogelijkheid om gezamenlijk ansichtkaarten te laten maken? Het beste is als iedereen zijn eigen molen fotografeert. Er is een bekend adres wat ƒ 600,- vraagt voor 3.000 kaarten. Robert kende een instantie die ƒ 0,15 hanteert en waar bovendien een kleine oplage mogelijk is.

Na de rondvraag werden Johan en Eddy naar voren geroepen door de voorzitter. Zij kregen alsnog een attentie voor verricht bestuurswerk in het verleden. Een eerder tijdstip voor deze uitreiking is nooit mogelijk gebleken.
Hierna volgde een pauze van een klein half uur, door iedereen benut om iets te drinken, afspraken te maken, contact te leggen en/of gewoon een babbeltje te maken.
Aansluitend volgde een diaserie over industriemolens. Er werden dia’s vertoond van oliemolens, pelmolens, papiermolens, mosterdmolens, snuif- en specerijmolens, houtzagers, smederijmolens, koperslagers, draadtrekmolens, zeissmederijen en zinkwalsmolens. Robbert lichtte zijn dia’s kort toe en na ongeveer 150 dia’s werd de vergadering afgesloten.

Don Werts, secretaris

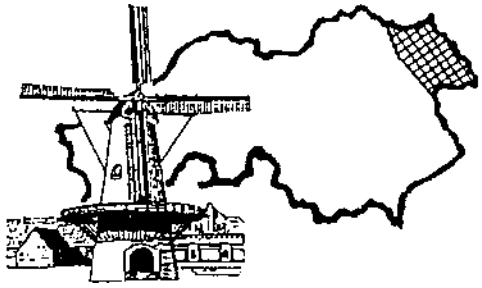

Vereniging Molenvrienden Land van Cuijk

VERENIGING MOLENVRIENDEN
LAND VAN CUIJK
Straatkantseweg 28
5443 NC Haps

FINANCIEEL VERSLAG OVER 1990

Inkomsten:		Uitgaven:	
Contributie leden		Secretariaat	ƒ 177,40
over 1988	ƒ 20,--	Portokosten	ƒ 226,90
over 1989	ƒ 100,--	Uitgave publicaties	ƒ 574,75
over 1990	ƒ 900,--	Promotiecommissie	ƒ 123,30
Contributie donateurs		Archiefcommissie	ƒ 9,25
over 1989	ƒ 12,50	Biotoopcommissie	ƒ 38,75
over 1990	ƒ 200,--	Beheer “Heimolen”	
Verkoop publicaties	ƒ 228,30	te Sint Hubert	ƒ 9,90
Giften	ƒ 55,30	Kamer van Koophandel	ƒ 71,35
Advertentiegelden	ƒ 10,--	Public Relations	ƒ 5,80
Rente	ƒ 14,87	Diversen	ƒ 38,64
	ƒ 1540,97		ƒ 1276,04
		Toename liquide middelen	ƒ 264,93
			ƒ 1540,97

Stand liquide middelen 31-12-1989:

Bankrekening	ƒ 1773,45	
Voorschotlening secretaris	ƒ 65,20	
Bankrekening archiefcommissie	ƒ 38,64	
	ƒ 1877,29 = = = =	ƒ 1877,29
Toename liquide middelen		ƒ 264,93

Stand liquide middelen 31-12-1990:

Bankrekening	ƒ 1568,81	
Voorschotlening secretaris	ƒ 259,45	
Bankrekening archiefcommissie	ƒ 189,30	
Girorekening	ƒ 124,66	
	ƒ 2142,22 = = = =	ƒ 2142,22

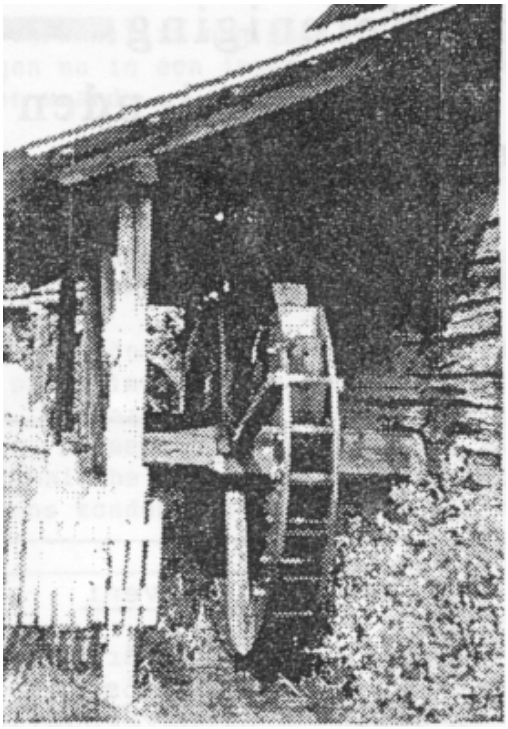

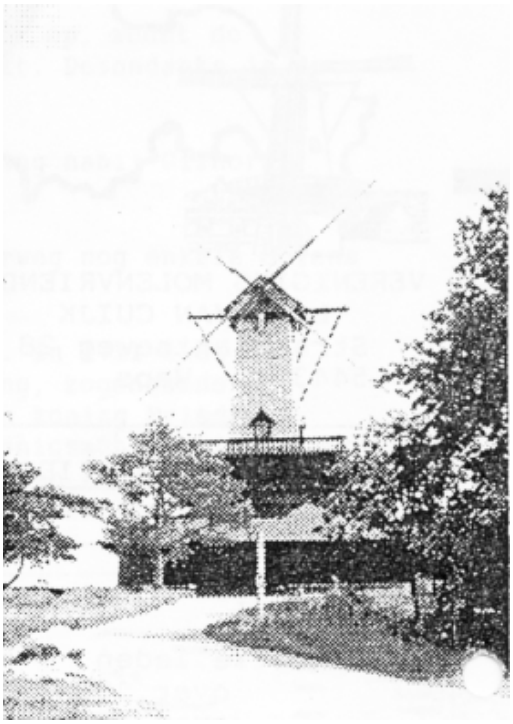

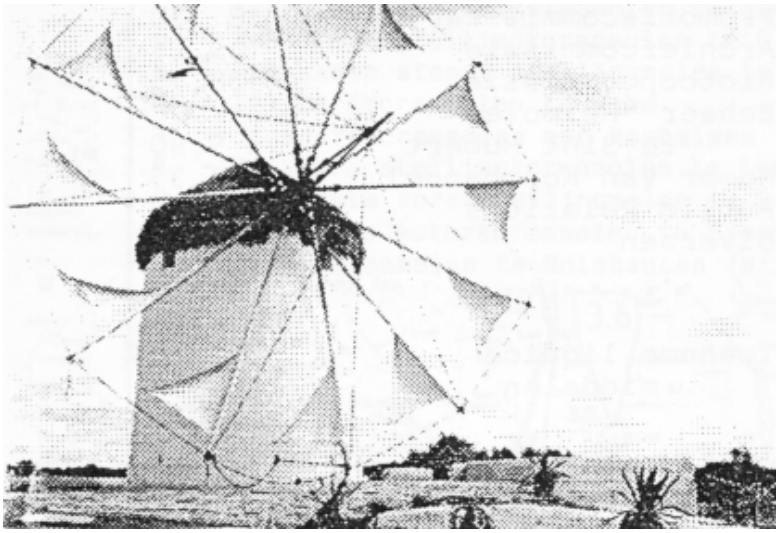

Enkele molens van het Internationale Wind- en Watermolen museum van Gifhorn:

figuur 1. (linksboven) De standerdmolen uit Osloß
figuur 2. (middenboven) De Waterradmolen uit Tirol
figuur 3. (rechtsboven) Een copy van de Russische molen
figuur 4. (middenrechts) Een copy van een Griekse molen van Mykonos
figuur 5. (linksonder) Een copy van de beroemde Potsdammer korenmolen ‘Sans Souci’
figuur 6. (rechtsonder) De achtkante beltkorenmolen uit Schleswig-Holstein

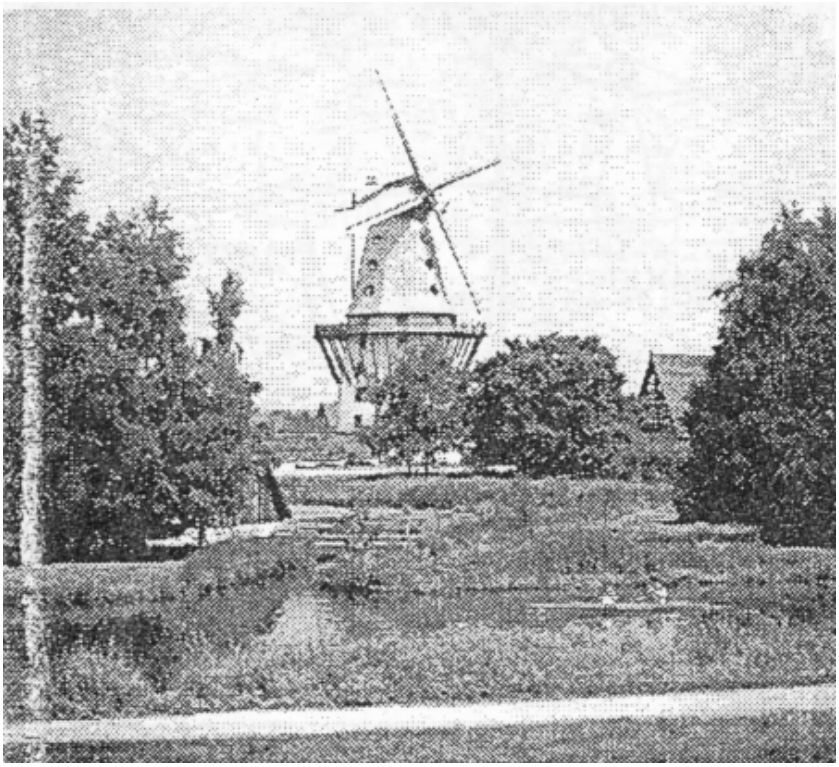

Molenexcursie naar de streek rond Hannover en Minden

De vereniging molenvrienden Land van Cuijk nodigt haar leden en eventueel overige geïnteresseerden uit voor een driedaagse excursie naar het West-Duitse land, rond de steden Hannover en Minden. Deze excursie zal plaatsvinden van vrijdag 17 juni tot en met zondag 9 juni a.s.

De excursie zal gehouden worden met eigen auto’s en voor de overnachting zal er gekampeerd worden, in de nacht van 7 op 8 juni in de buurt van Gifhorn en in de nacht van 8 op 9 juni aan het Steinhuder meer. Het is de bedoeling dat eenieder zelf voor zijn kampeerspullen zorgt. De organisatie zal een terrein reserveren waarop de tenten neergezet kunnen worden. Er wordt door de organisatie niet gekookt. Iedereen is echter vrij om zelf kookspullen mee te nemen of uit eten te gaan.

De kosten voor deze excursie zijn als volgt geregeld:
-) Automobilisten krijgen ƒ 0.25 per kilometer. Aan het einde van de excursie worden de gereden kilometers opgeteld en vermenigvuldigd met 0.25. Dit bedrag wordt over het aantal deelnemers omgeslagen.
-) Parkeerkosten voor auto’s op campings worden op dezelfde wijze als hierboven beschreven omgeslagen.
-) Eenieder betaalt zelf zijn kampeer- en maaltijdkosten.

De kampeerkosten zullen per persoon met tent tussen de ƒ 12,- en de ƒ 20,- liggen. De autokosten bedragen ongeveer - afhankelijk van het aantal personen per auto en het exacte kilometer aantal - ƒ 75,— per persoon.

Deelnemers kunnen zich VOOR 31 MEI opgeven bij Don Werts, telefoon 08850 - 15362, of Robbert Verkerk, telefoon 08850 - 13647. Vermeld hierbij of u ook zelf wilt rijden. Enkele dagen voor de excursie krijgt U dan bericht hierover. De auto’s worden door de organisatie ingedeeld.

De excursie zelf ziet er als volgt uit:

- Vrijdag 7 juni 8.00 uur: vertrek vanuit o.a. Cuijk

- Vrijdag 7 juni 11.45 uur: verzamelen in Machtsum (Kreis Hildesheim)

Rondrit langs enkele molens rond Braunschweig op weg naar de camping.

1. Composite-korenmolen Machtsum. Even ten noorden van Machtsum staat een in
* Nederland niet voorkomend molentype, dat door de T.I.M.S. composite-molen
* gedoopt is, als kruising tussen de paltrok en de korenmolen. De molen is
* uitgerust met twee koppel maalstenen met onderaandrijving. Op de steenzolder
* bevindt zich ook nog een buil. De molen is in 1638 gebouwd en aan het einde
* van de vorige eeuw omgebouwd tot composite-molen. Hierbij werd ook
* zelfzwichting aangebracht.
2. Paltrokkorenmolen te Ohlum. Tussen Hohenhameln en Ohlum staat een paltrok-korenmolen zonder wieken. Het type van de paltrokkorenmolen komt in Nederland niet voor en treft men vooral verder naar het oosten (vm. DDR en Polen) aan.
3. Grondzeilerkorenmolen te Meine. Bij deze molen wordt alleen een fotostop gemaakt. De molen wordt bewoond.

- Vrijdag 7 juni 13.50 uur: Opzetten tenten op een camping nabij Gifhorn, vertrek om 15.20 uur

Bezoek aan het molenmuseum te Gifhorn en enkele waterradmolens ten noorden van Gifhorn aan de rivier de Ise.

4. Turbinemolen te Gifhorn. In Gifhorn ligt nog een turbinemolen uit 1213. De

Vijwiekenmolen
Wendhausen (Dld)

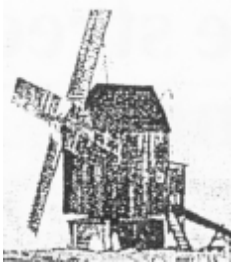

Standerdmolen te
Abbenrode (Dld)

Beltkorenmolen
uit Werl (Dld)

Watervluchtmolen
uit Hüven (Dld)

Walkorenmolen
te Bremen (Dld)

Stellingmolen uit
Arbergen (Dld)

Paltrokmolen te
Schonau (eh.DDR)

Molen v.h. eiland
Gotland (Zweden)

Grondzeiler te
Wrexham (Ierland)

“Saxtead Mill” by
Framlingham (GBr)

Stellingmolen te
Vorden

Wipmolen uit
Loenersloot

Paltrokhoutzager
te Koog a.d. Zaan

“Keukenhofmolen”
te Lisse

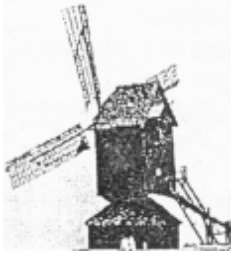

“Rembrandtsmolen”
te Leiden

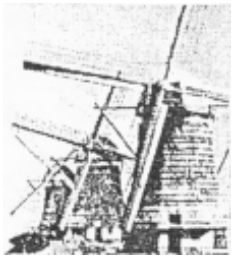

Molenviergang te
Zevenhuizen

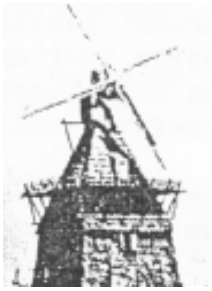

Snuiftabakmolen
te Rotterdam

Standerdmolen te
Gistel (België)

Standerdmolen op
Montmartre (Fra)

“Duivelsmolen” te
Bretagne (Fra)

Windmolen uit La
Mancha (Spanje)

Molen op Tenerife
te Maria del Mar

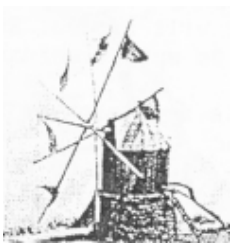

Houten molen
uit Portugal

Korenmolen te
Retz (Oostenrijk)

Molen te Melenac
in Joegoslavië

Schipmolen uit
Hongarije

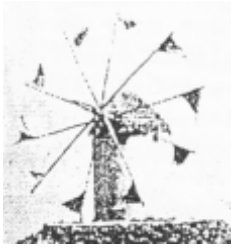

Molen te Mykonos
(Griekenland)

Molen op Kreta
(Griekenland)

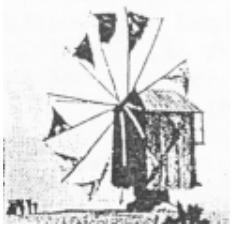

Paalmolen aan de
Zwarte Zee (Roe)

Molen “Vitrjak”
te Korsum (USSR)

Balkenmolen uit
Odessa (USSR)

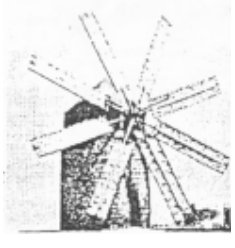

Grondzeiler te
Moos (Egypte)

Korenmolen uit
Karasan (Iran)

Korenmolen uit
Abarsch (Iran)

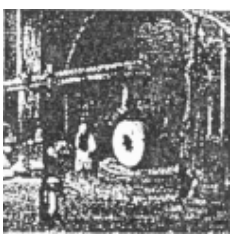

Olierosmolen te
Iafahan (Iran)

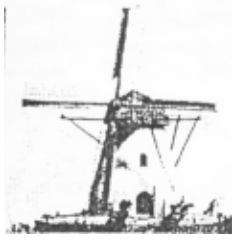

“Mosters Molen”
Gr.Schuur (Z.Afr.)

Figuur 7. 36 Modellen, gebouwd door Horst Wrobel van het internationales Wind- und Wassermühlenmuseum te Gifhorn

molen is als maalderij nog in gebruik.
* Het Internationale Wind- en Watermolen Museum Gifhorn is zo'n 10 jaar geleden
* opgericht door Horst Wrobel. Het museum heeft een collectie van vele
* molenmodellen van molens uit de gehele wereld. Ook enkele molens zijn in het
* museum herbouwd of verplaatst naar Gifhorn :
5. Griekse korenmolen van Mykonos. Rechts van de ingang van het museum staat een
* Griekse grondzeiler korenmolen. Het betreft hier een kopie van de molen van
* het eiland Mykonos. Inwendig is vooral de 'schoen'-vang zeer interessant.
6. *Achtkante beltkorenmolen "Immanuel" uit Westdorf. Recht tegenover de ingang
* van het museum staat een achtkante beltmolen uit 1848. Deze molen werd rond
* 1980 verplaatst naar Gifhorn. De molen was eerder in Westdorf (Schleswig-
* Holstein) aangekocht door een Duitse krantenmagnaat, om sloop te voorkomen.

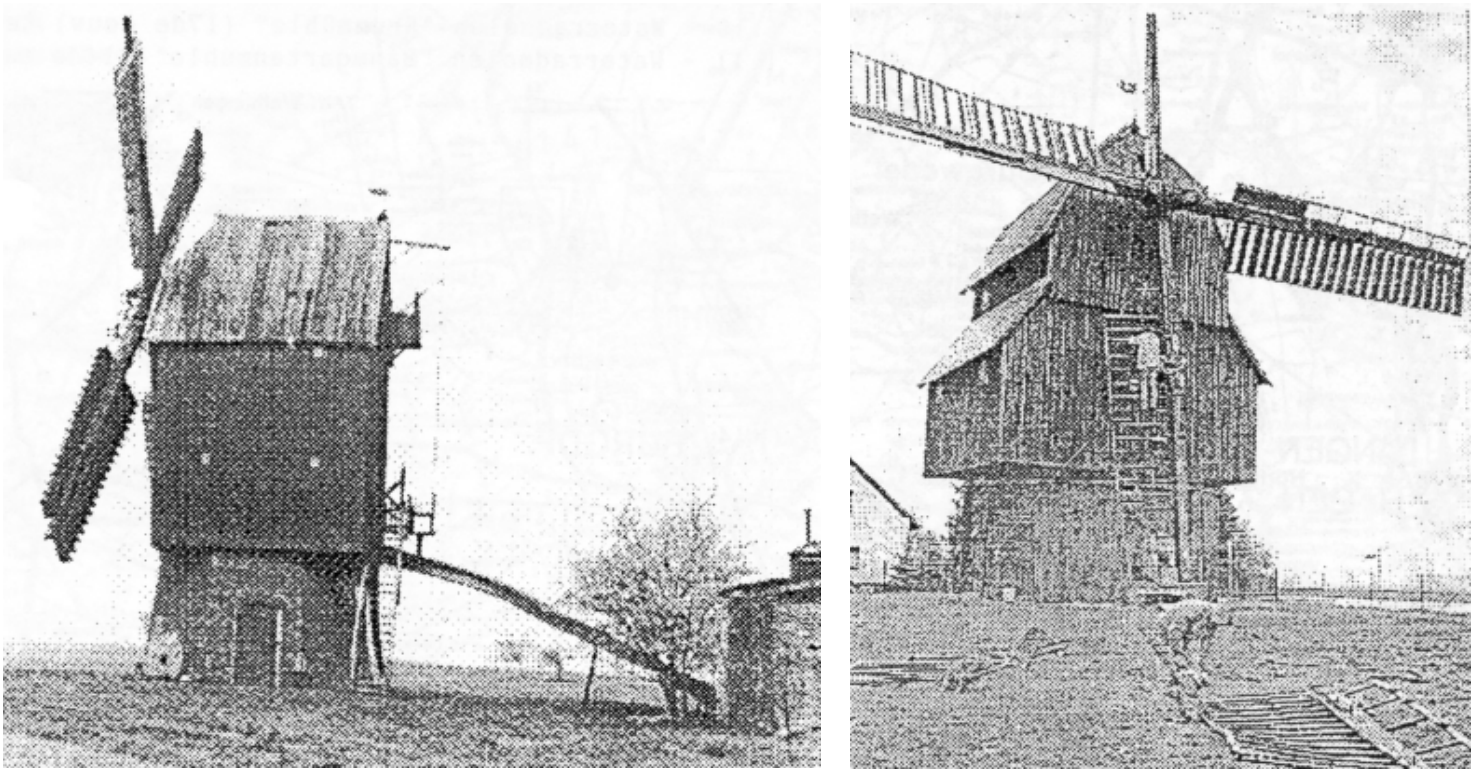

figuur 8. De Composite-molen van Machtsum

7. Standerdkorenmolen "Viktoria" uit Osloß. Voorbij het expositiegebouw staat een
* open standerdkorenmolen met dwarstrap. De molen is afkomstig uit het vlakbij
* Gifhorn gelegen plaatsje Osloß. In 197'7 kocht het landkreis Gifhorn de molen
* en bouwde deze in 1980 in Gifborn weer op.
8. Tiroler Watermolen. Tussen de standerdmolen en het centrale pleintje in het
* museum staat een fraai, oude waterkorenmolen uit Tirol. Het gebouw is
* opgebouwd uit hele stammen en komt uit het Lesachtal. De molen is uitgerust
* met een koppel maalstenen en een kollergang, met beide een apart waterrad. De
* molen is in 1977 door Horst Wrobel aangekocht en twee jaar later in Gifborn
* weer opgebouwd.
9. Stellingmolen "Sans Souci". Aan het pleintje in het museum staat een "slechte"
* copy van de beroemde stellingmolen "Sans Souci" uit Potsdam. Van deze molen is
* een legende bekend over een onenigheid tussen een Duitse keizer en de molenaar
* over geluidshinder van de molen. De echte molen werd in 1945 door oorlogs-
* handelingen verwoest. De copy bevat geen binnenwerk en de wieken draaien op
* elektriciteit. Meer een uitkijktoren met wieken dan een echte molen !!
10. Roskoren- en vlasmolen uit Oberbauershaft. Aan het pleintje in het museum
* staat ook een copy van de beroemde rosmolen van Oberbauershaft (Kreis Minden-

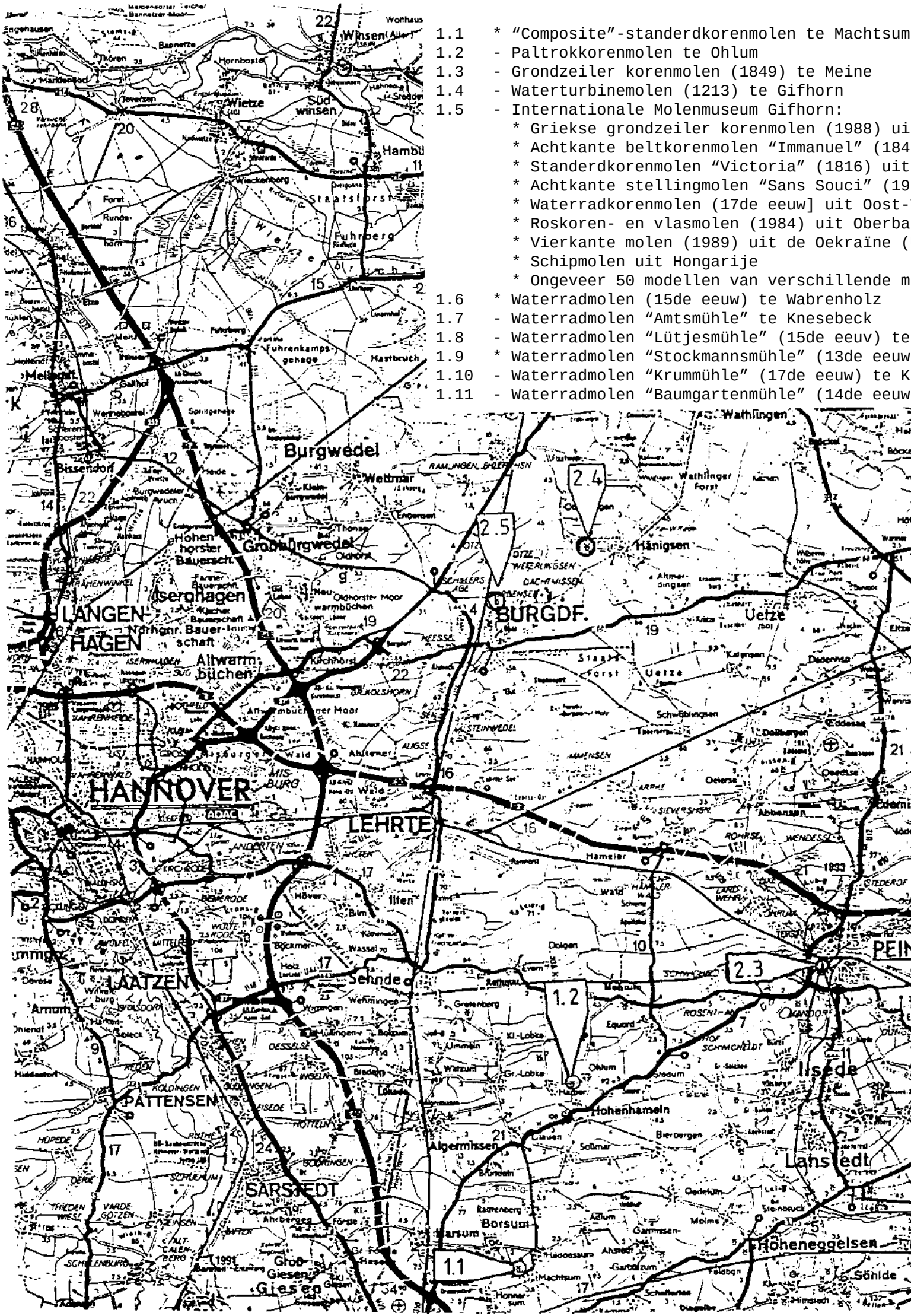
1.1 * “Composite”-standerdkorenmolen te Machtsum
1.2 - Paltrokkorenmolen te Ohlum
1.3 - Grondzeiler korenmolen (1849) te Meine
1.4 - Waterturbinemolen (1213) te Gifhorn
1.5 - Internationale Molenmuseum Gifhorn:
* Griekse grondzeiler korenmolen (1988) ui
* Achtkante beltkorenmolen “Immanuel” (184
* Standerdkorenmolen “Victoria” (1816) uit
* Achtkante stellingmolen “Sans Souci” (19
* Waterradkorenmolen (17de eeuw] uit Oost-
* Roskoren- en vlasmolen (1984) uit Oberba
* Vierkante molen (1989) uit de Oekraïne (
* Schipmolen uit Hongarije
* Ongeveer 50 modellen van verschillende m
1.6 * Waterradmolen (15de eeuw) te Wabrenholz
1.7 - Waterradmolen “Amtsmühle” te Knesebeck
1.8 - Waterradmolen “Lütjesmühle” (15de eeuv) te
1.9 * Waterradmolen “Stockmannsmühle” (13de eeuw
1.10 - Waterradmolen “Krummühle” (17de eeuw) te K
1.11 - Waterradmolen “Baumgartenmühle” (14de eeuw
Burgwedel
Wettmar
Isernhagen
LANGEN-HAGEN
BURGDF.
Uetze
Hänigsen
Altwarmbüchen
HANNOVER
LEHRTE
LAATZEN
PATTENSEN
SARSTEDT
Sehnde
Ilten
Hohenhameln
Ilsede
Lahstedt
Algermissen
Borsum
Hoheneggelsen
Söhlde
Giesen
2.4
2.5
2.3
1.2
1.1

t Mykonos
8) uit Westdorf (Dld)
Osloß (Dld)
83) uit Potsdam (Dld)
Tirol
uerschaft (Dld)
USSR)

olens uit de gehele wereld

Knesebeck
) te Knesebeck
nesebeck
) te Knesebeck

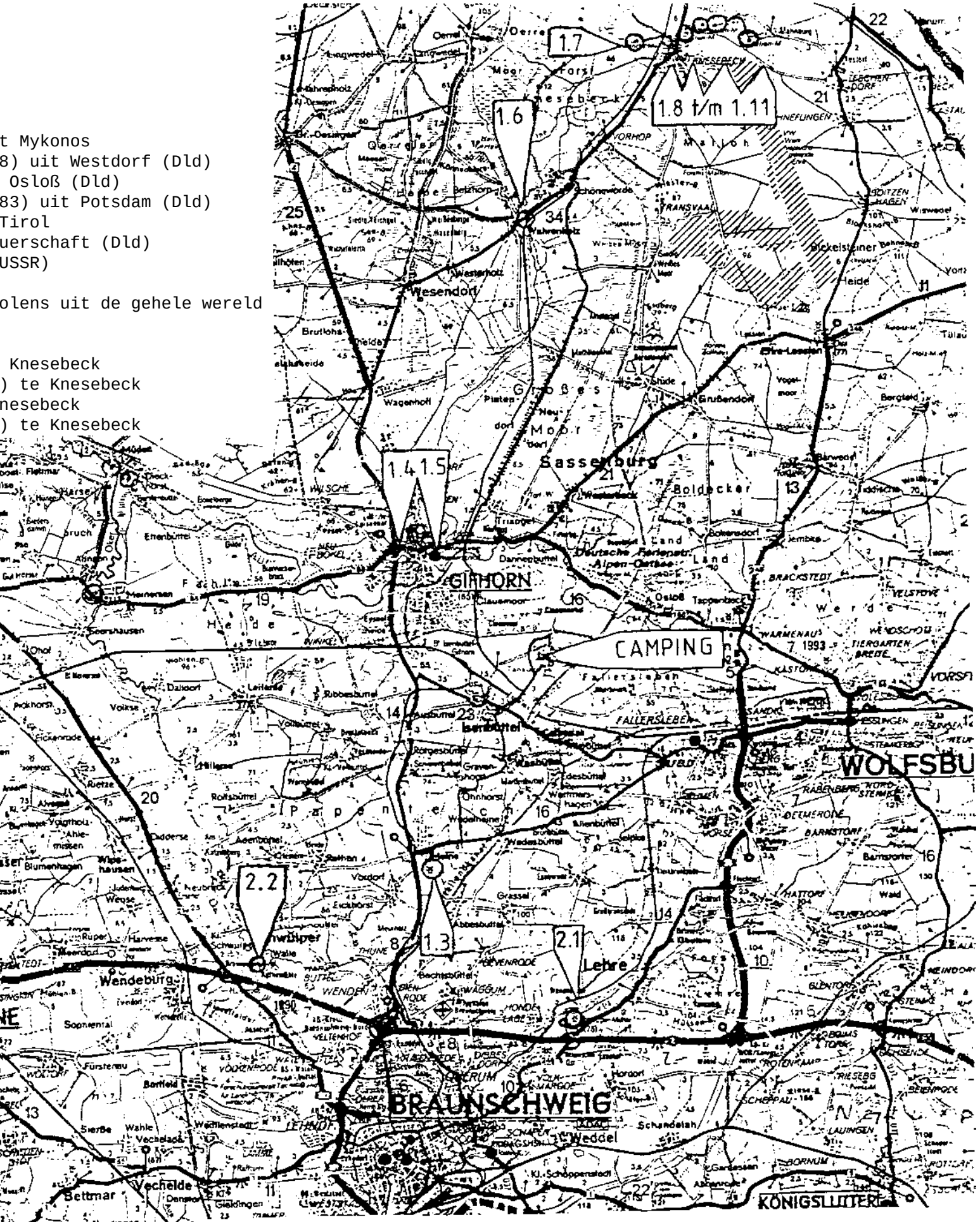

Figuur 10 - Een kaart van de molens van de eerste en het eerste gedeelte van de tweede dag

2.1 * Ronde stenen beltkorenmolen met vijf wieken te Wendhausen
2.2 * Waterradmolen (1710) met twee raderen te Rothemühle bij Schwülper
2.3 * Achtkante stellingmolen te Peine
2.4 * Standerdkorenmolen met kombuizen te Hänigsen
2.5 * Standerdkorenmolen te Sorgensen (Burgdorf)

* Lübecke). De grote rosmolen kan door 6 paarden tegelijk worden aangedreven. De
* molen bestaat uit een groot meerhoekig gebouw waarin de paarden rondlopen en
* waar het grote wiel draait. Twee aangebouwde gebouwen herbergen de vlasmolen
* en de korenmaalderij.
11. Russische stellingkorenmolen uit de Oekraïne. Achterin op het museumterrein
* staat een copy van een Russische stellingmolen. Ook deze copy is weer een
* showmodel met prachtig beeldhouwwerk aan de steenkuip en de kollergang.
* Binnenin de molen is echter een modern trappenhuis ingebouwd naar een kelder
* met moderne windturbinemodellen.
12. Schipmolen uit Hongarije. Aan de rand van het museum ligt in het water van de
* rivier de Ise een schipmolen uit Hongarije. Schipmolens zijn boten met een
* groot waterrad, wat door de stroming van het rivierwater gaat draaien en zo de
* maalstenen aandrijft. Schipmolens kwamen in grote delen van Europa, ook in
* Nederland, voor. Momenteel komen ze alleen in de landen van Oost-Europa en
* Italië voor. De schipmolen in het museum is in zijn geheel vorig jaar
* overgeplaatst uit Hongarije. Dit is tevens de laatste molen van het
* molenmuseum. (Als dhr. Wrobel geen nieuwe verrassingen in petto heeft.)

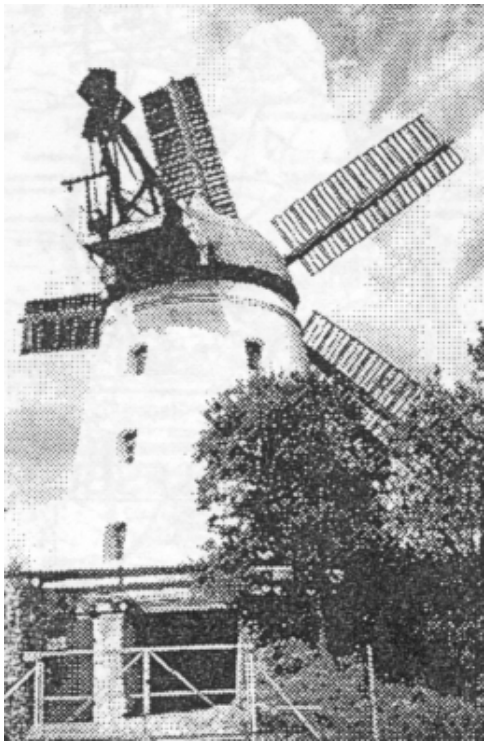

figuur 11. De vijfwiekenmolen van Wendhausen

figuur 12. De Deense stellingmolen van Peine

figuur 13. De verwaarloosde stellingmolen van Gilten bij Schwarmstedt.

13. Waterradmolen te Wahrenholz. Aan de weg van Gifhorn in de richting van
* Knesebech ligt de molen van Wahrenholz. Deze in de 15de eeuw aan de rivier de
* Ise gebouwde molen in bedrijfsvaardig en te bezichtigen.
14. Waterradmoten “Amtsmühle” te Knesebeck. Even ten westen van Knesebeck aan de
    rivier de Ise ligt de waterradmolen “De Amtsmühle”. De molen is niet te
    bezichtigen en omgebouwd tot Pension.
15. Waterradmolen “Lütjemühle” te Knesebeck. Even ten zuiden van Knesebeck liggen
    vier molens op rij aan de rivier de Ise. Een van die vier molens is de in de
    15de eeuw gebouwde Lütjemühle. De molen is niet te bezichtigen.
16. Waterradmolen “Stockmannsmühle” te Knesebeck. De tweede van de vier molens aan
    de Ise is de waterradmolen de “Stockmannsmühle”. Deze in de 13de eeuw gebouwde
    korenmolen is nog bedrijfsvaardig.
17. Waterradmolen “Krummühle” te Knesebeck. De derde molen aan de Ise is de
    waterradmolen de “Krummühle”. Deze in de 17de eeuw gebouwde molen is niet
    bedrijfsvaardig en ook niet te bezichtigen.

18. Waterradmolen “Baumgartenmühle” te Knesebeck. De laatste waterradmolen aan de rivier de Ise onder Knesebeck is de “Baumgartenmühle”. Deze in de 14de eeuw gebouwde molen is niet bedrijfsvaardig en niet te bezichtigen.

- Zaterdagochtend 8.30 uur:

Tocht langs molens ten noorden van Hannover. De tocht zal voeren langs de meest interessante molens tussen Gifhorn en Petershagen. Omdat overnacht wordt op een andere camping moeten de kampeerspullen ingepakt en meegenomen worden.

19. De beltkorenmolen van Wendhausen. Op het hoogste punt in Wendhausen staat de
* beroemde “Fünfflügelmühle”. In een vorige molenvriend is aan deze molen al een
* artikel gewijd.
20. Waterradmolen te Schwülper (Rothemühle). Aan de rivier de Oker in het dorpje
* Rothemühle even ten zuiden van Schwülper ligt een zeer fraaie dubbele
* waterradmolen. Deze in 1710 gebouwde molen is nog bedrijfsvaardig en is ook
* nog geregeld in bedrijf.
21. Achtkante stellingkorenmolen te Peine. In 1849 werd er in Peine een nieuwe
* molen gebouwd ter vervanging van een afgebrande standerdmolen. De grote met
* pannen gedekte stellingmolen draaide tot 1927, toen hij bij storm zijn
* wiekenkruis met zelfzwichting verloor. In 1945 werd bij een explosie ook het
* achtkant weggeblazen. Alleen de stomp bleef staan en zo’n 10 jaar geleden werd
* besloten deze weer te completeren. In Allinge op het Deense eiland Bornholm
* voor de Poolse kust werd een achtkant gekocht. Het achtkant is in Peine weer
* met dakpannen bekleed en de molen is uitgerust met 3 koppels maalstenen, 1
* pelsteen en walsenstoelen. De molen is echter niet maalvaardig omdat er geen
* zakken door het onder de molen gelegen “Jugendzentrum” vervoerd mogen en
* kunnen worden.

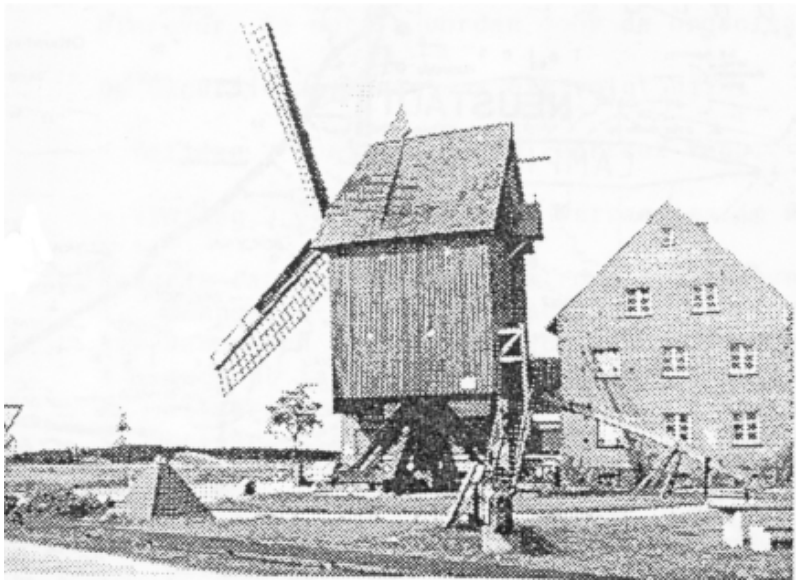

figuur 14. De standerdkorenmolen van Sorgensen bij Burgdorf

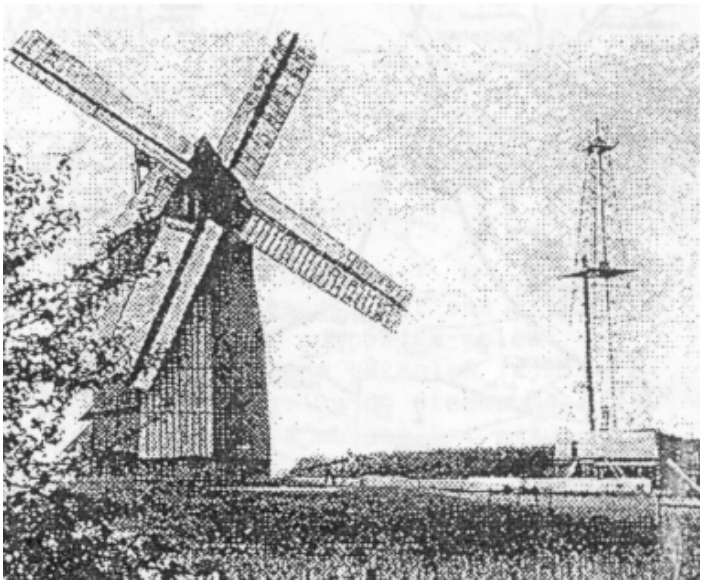

figuur 14. Een oude foto van de paltrokkorenmolen van Rodewald

22. Standerdkorenmolen met kombuizen te Hänigsen. In Hänigsen, ongeveer 7 km ten
* noordoosten van Burgdorf, staat een fraai standerdmolen uit 1705. De molen
* heeft aan beide zijden van de kast grote kombuizen en is uitgerust met
* zelfzwichting. Twee jaar geleden is één roede nog hersteld. De andere roede
* was door de novemberstorm van 1973 beschadigd en toen vervangen. De vlucht van
* deze fraaie standerdmolen is 18,40 meter.
23. Standerdkorenmolen te Burgdorf (Sorgensen). In het gehucht Sorgensen, even ten
* noorden van Burgdorf, staat een zeer fraaie standerdkorenmolen met dwarstrap.
* De molen heeft geen kombuizen of zelfzwichting en de kast is, zoals bij de

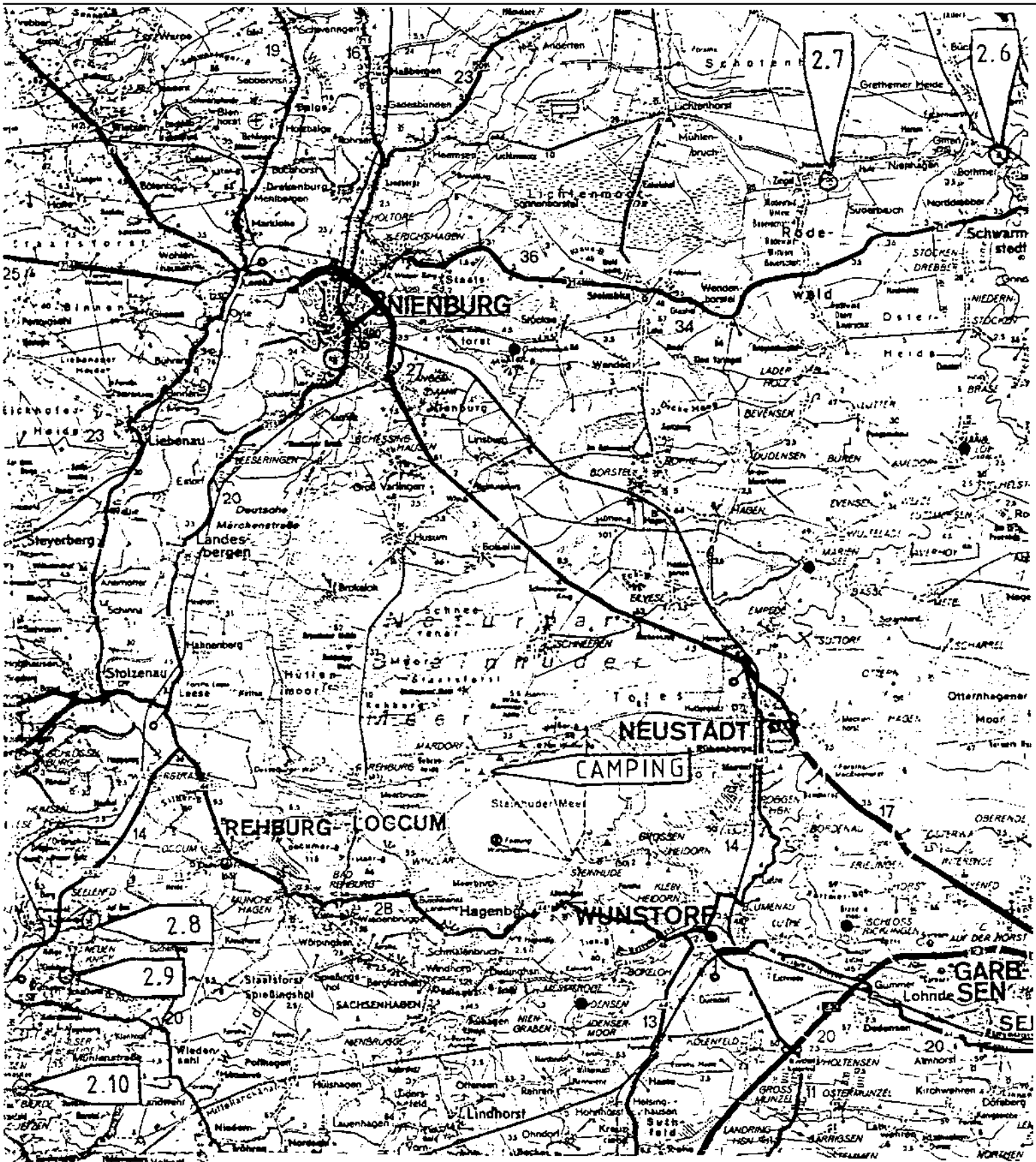

2.6 - Achtkante stellingkorenmolen (1822) te Gilten bij Schwarmstedt
2.7 * Paltrokkorenmolen te Rodewald
2.8 * Ronde stenen grondzeiler “Königsmühle” bij Seelenfeld
2.9 - Standerdkorenmolen te Neuenknick
2.10 - Achtkante beltkorenmolen te Bierde

figuur 16. Een kaart van de laatste molens van de tweede dag en de avondtocht.

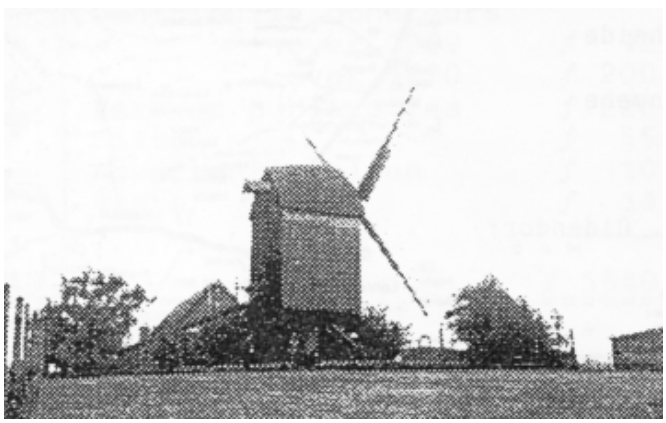

De molens die tijdens de avondtocht van de tweede dag bezocht zullen worden:

figuur 17. (linksboven) De grondzeilerkorenmolen ‘Königsmühlen’ te Seelendorf
figuur 18. (midden-boven) De achtkante beltkorenmolen van Bierde
figuur 19. (rechtsboven) De achtkante beltkorenmolen aan de rivier de Weser te Petershagen
figuur 20. (linksonder) De standerdkorenmolen van Neuenknick Let op de vreemde schuine vorm van de nok van de kast.

* meeste Duitse standerdkasten recht afgezaagd. De molen verkeert in goede staat
* van onderhoud.

24. Achtkante stellingkorenmolen te Schwarmstedt (Gilten). Even ten noorden van het dorpje Gilten, aan de weg van Schwarmstedt naar Rethem/Alier, staat een forse achtkante stellingkorenmolen. Deze molen is voor enige jaren geheel gerestaureerd, maar maakt nu al weer een vervallen indruk.

25. Paltrokkorenmolen te Rodewald. Aan de oostrand van het langgerekte dorp
* Rodewald staat de vervallen paltrokkorenmolen van Franz Ahrbecker.
* Paltrokmolens zijn in het voormalige West Duitsland zeer schaars - op de
* vingers van één hand te tellen - en deze molen is daarvan zeker het beste
* exemplaar. De eigenaar heeft de molen inwendig goed onderhouden. Door de molen
* wandelend zie je nog duidelijk dat dit een standerdmolen geweest is. De
* steenbalk hangt nog op zijn plaats, met in het midden een gat voor de
* standerd. In 1935 is de molen omgebouwd van standerdmolen naar paltrokmolen.
* Hierbij is hij in verschillende richtingen vergroot. Niet alleen zijn er onder
* de meelzolder zolders bijgekomen, maar ook naar de zijkanten en de achterkant
* is de molen vergroot. Buiten deze moderniseringen kreeg de molen later ook
* Bilau-wieken. Deze zijn nu grotendeels verdwenen. Restauratie van deze
* bijzondere molen is echter nog moeilijk. In de eerste plaats heeft dhr.
* Ahrbecker enkele persoonlijke wensen, zoals stalen roeden en fokwieken. Het
* belangrijkste obstakel zijn echter de financiën. Omdat de molen nog gebruikt
* wordt - een paar kilo per week voor het vee van dhr. Ahrbecker - moet de
* eigenaar een zeer groot percentage zelf bijdragen. De kleine eigen productie

* levert het verschil in nog geen honderd jaar op, zodat de restauratiebespre-
* kingen nu in een impasse zijn geraakt. Desondanks is de molen een bezoek zeker
* waard.

- Zaterdag 7 juni 17.45 uur: Opzetten tenten op een camping nabij Gifhorn, vertrek om 19.15 uur

De groep die ’s avonds gaat eten in Petershagen zal onderweg nog enkele molens bezoeken. Deze avondtocht ziet er als volgt uit.

26. Ronde stenen grondzeiler “Königsmühle” te Seelenfeld. In 1731 liet de
* Pruisische regering, na de invoering van de molendwang, zogenaamde
* “Königsmühlen” bouwen. De naam slaat op de toenmalige koning Friedrich Wilhelm
* van Pruisen De meeste molens van type “Königsmühle” zien er ook hetzelfde uit:
* licht conische zware grondzeilers met een zeer smalle toegangspoort. De molens
* konden waarschijnlijk ook voor militaire doeleinden gebruikt worden. De molen
* van Seelenfeld staat op een grote verhoging en is uitgerust met een windroos.

2.11 - Achtkante beltkorenmolen aan de Weser te Petershag
3.1 * Ronde stenen watervluchtstellingkorenmolen te Lahde
3.2 * Achtkante houten stellingkorenmolen te Meßlingen
3.3 - Ronde stenen beltkorenmolen te Wegholm
3.4 - Achtkante stellingkorenmolen te Diepenau
3.5 * Achtkante stenen stellingmolen te Tonnenheide
3.6 * Standerdkorenmolen te Wehe
3.7 * Standerdkorenmolen met kombuizen te Oppenwehe
3.8 - Zeskante stellingkorenmolen te Levern
3.9 - Achtkante korenstellingmolen te Destel
3.10 * Water- en motorkorenmolen te Fiestel
3.11 - Waterkorenmolen te Holzhausen (bij Preuß. Oldendorf)

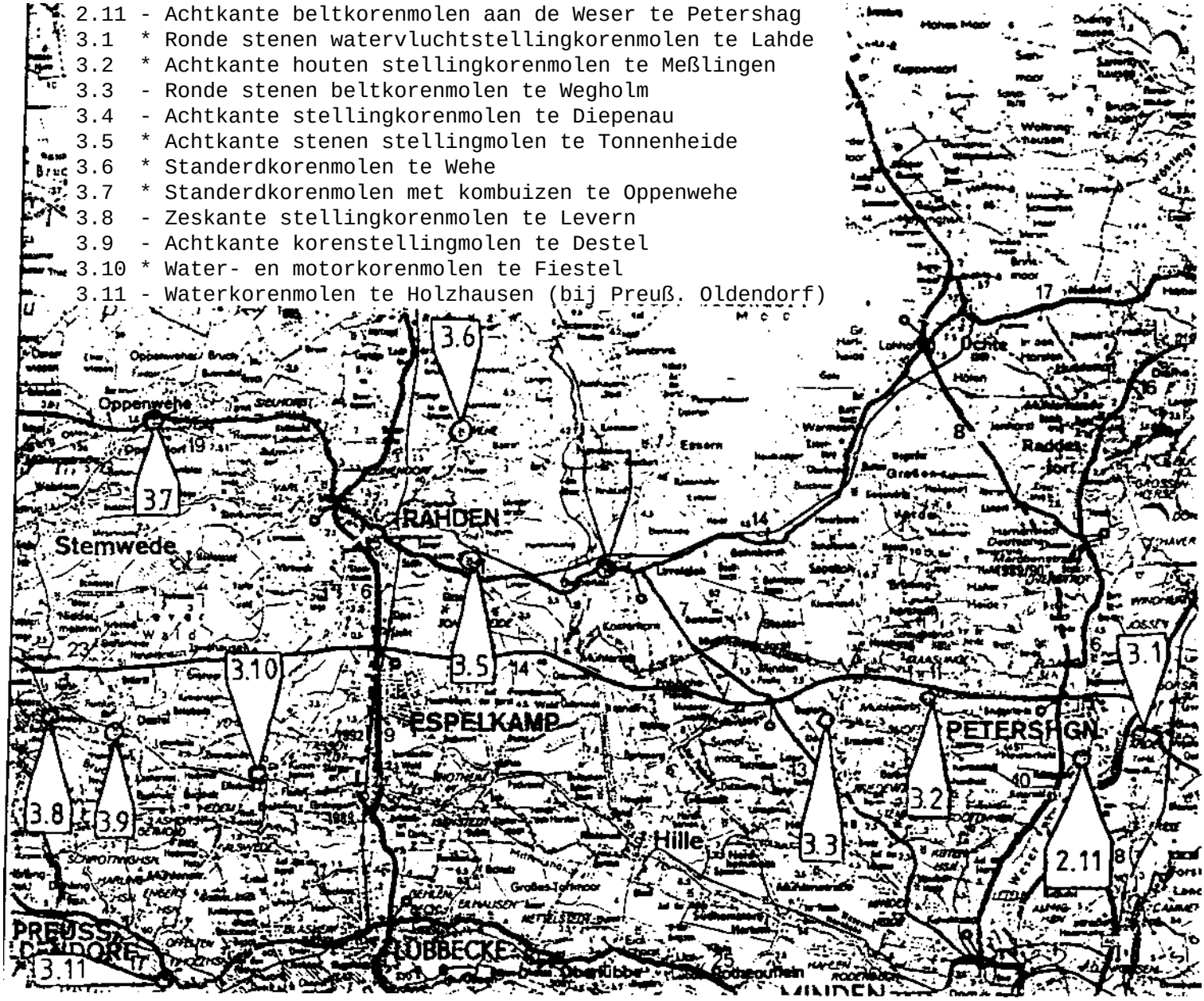

figuur 21. Kaart van het gebied dat op de derde dag bezocht zal worden.

27. Standerdkorenmolen te Neuenknick. De standerdkorenmolen van Neuenknick is in ieder geval voor 1747 gebouwd. Dat was echter aan de andere zijde van de Weser in het Niedersachsische Warmsen. In 1899 kocht August Brockmeier, de vader van de huidige bezitter, de molen en liet hem naar Neuenknick overbrengen. De meeste onderdelen konden met de pont van Windheim over gevaren worden, maar de karren met de molenstenen moesten omrijden en via de brug van Stolzenau naar Neuenknick. Een bijzonderheid aan deze molen is de naar achteren aflopende nokbalk. De molen is inwendig uitgevoerd met een bovenwiel met twee tandkransen.

Figuur 22. De watervlucht-korenmolen van Lahde. In het witte gebouwtje naast de molen bevindt zich de turbine.

Figuur 23. De stellingkorenmolen van Meßlingen. Duidelijk is de dubbele windroos op de kap zichtbaar.

28. Achtkante beltkorenmolen te Bierde. In 1802 werd in Bierde een achtkante met schaliën gedekte beltkorenmolen gebouwd. Het achtkant is ongetailleerd en de bekleding loopt door tot op de belt. De molen is inwendig met drie maalkoppels en een pelsteen nog volledig intact. Werken doet de molen echter al lang niet meer. In 1908 werd er vlakbij de molen een maalderijgebouw opgericht. Eerst met behulp van een stoommachine, later met een dieselmotor en nu met elektromotoren wordt hier gemalen.
29. Achtkante beltkorenmolen te Petershagen. Aan de zuidzijde van het oude stadje Petershagen staat de achtkante beltkorenmolen de “Bütschingsche Mühle”. De molen is in 1938 gebouwd en het binnenwerk is dan ook volledig van gietijzer.

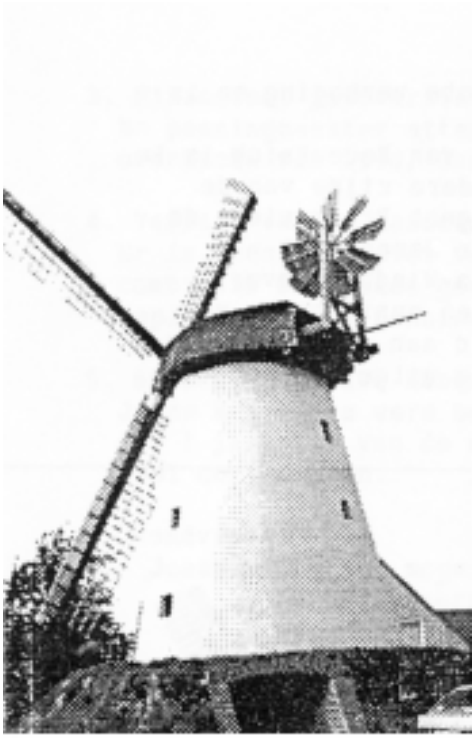

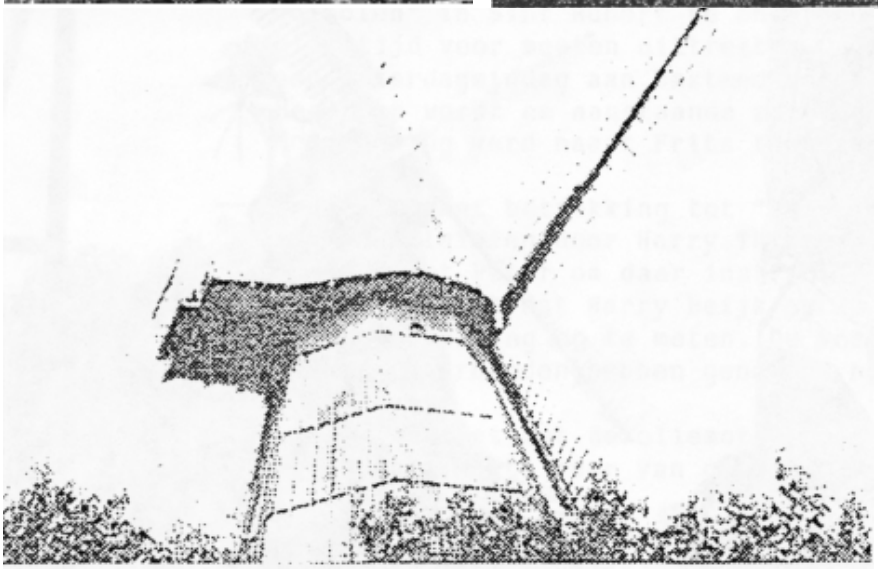

Enkele molens uit het beroemde ‘Mühlenkreis Minden-Lübbecke’

Figuur 24. (linksboven) De beltmolen van Wegholm
Figuur 25 (middenboven) De zo goed als nieuwe stellingmolen van Tonnenheide
Figuur 26. (rechtsboven) De andersom draaiende standerdmolen van Wehe
Figuur 27. (middenlinks) De molen van Diepenau
Figuur 28. linksonder) De stellingmolen van Destel met het bijzondere ‘baliehek’
Figuur 29. (middenonder) De kleine zeskante stellingmolen van Levern
Figuur 30. (rechtsonder) De waterradmolen van Holzhausen aan de Große Aue

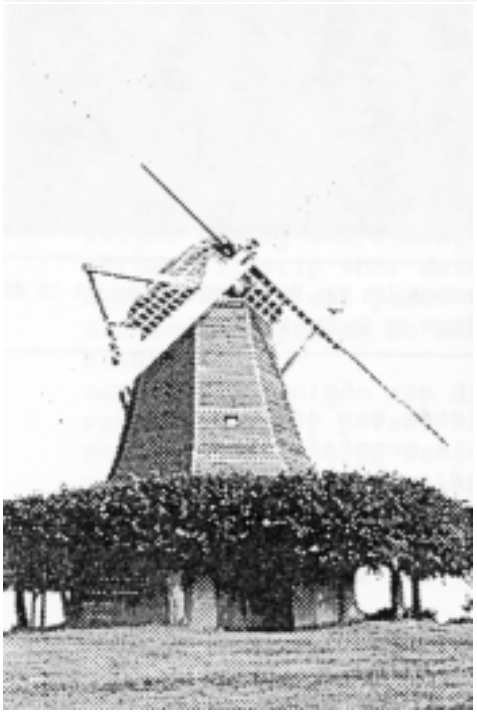

De straatzijde van de belt is vervangen door een stelling. De achterzijde van de molen staat aan de dijk van de langs Petershagen stromende rivier de Weser.

- Zondagochtend 8.30 uur:

Tocht langs molens in het “Mühlenkreis Minden-Lübecke”

30. Ronde stenen watervluchtstellingkorenmolen te Lahde. Aan de overzijde van de
* Weser ten opzichte van Petershagen ligt het dorpje Lahde. Aan de zuidzijde van
* het dorp aan de rivier de Aue staat de ronde stenen stellingwatervluchtmolen
* “Die Klostermühle”. In 1292 wordt de molen voor het eerst genoemd bij de
* bezittingen van een Dominicanenklooster. Het betrof toen alleen nog een
* waterradmolen. In 1876 werd op de oude waterradmolen een ronde stenen
* stellingkorenmolen gebouwd. De molen was tot 1955 uitgerust met een
* onderslagrad. In dat jaar moest dit wijken voor de huidige turbine. Inwendig
* is de oude koren- en oliemolen omgebouwd tot een maalderij.
31. Achtkante stellingkorenmolen met dubbele windroos te Meßlingen. De fraaie
* achtkante houten stellingkorenmolen van Meßlingen was bijna afgebroken. De
* vergunningen waren al afgegeven voor de zwaar vervallen molen toen de
* bevolking in opstand kwam en de rond 1843 gebouwde molen redde. Deze actie
* betekende het begin van de Mühlenkreis Minden-Lübecke wat de redding inhield
* voor zovele andere molens in deze streek. De Meßlinger Mühle staat er nu weer
* goed bij en is ook inwendig met zijn drie koppels maalstenen en zijn pelsteen
* geheel compleet. Uitwendig valt vooral de dubbele windroos op. Dit systeem,
* dat tegenwoordig bij vele windturbines wordt toegepast, komt bij historische
* windmolen weinig voor. Het zou de molen snel op wind moeten kunnen zetten.
32. Ronde stenen beltkorenmolen te Wegholm-Friedewalde. Aan de rand van Wegholm
staat een ronde stenen gewitte beltmolen uit 1861. De molen, die is uitgerust
met een windroos, is in 1990 geheel gerestaureerd van romp tot molen. Op de
molendag van de Mühlenkreis Minden-Lübecke in augustus 1990 is de molen
feestelijk geopend. Het binnenwerk is nog niet aangebracht.
33. Achtkante stellingkorenmolen te Diepenau. Tussen de dorpen Lavelsloh en
Diepenau (Niedersachsen) staat een hoge achtkante stenen stellingkorenmolen.
De molen is in 1872 gebouwd en later aangepast aan de moderne tijd. Zo is hij
uitgerust met een ijzeren stelling. De kap heeft aan de achterzijde een
bijzonder forse uitbouw.
34. Achtkante stenen stellingmolen te Tonnnenheide. In 1878 is er in Tonnenheide
een achtkante gewitte stenen stellingkorenmolen gebouwd. Gezien de
overeenkomsten, zowel qua bouw als qua bouwdatum, met de molen van Lavelsloh-
Diepenau mag worden aangenomen, dat de Niedersachsische molen als voorbeeld
heeft gediend voor de molen van Tonnenheide. Tot 1913 heeft de molen van
Tonnenheide met windkracht gemalen, waarna het malen met de motor werd
uitgevoerd. In 1938 explodeerde de motor en werd het bedrijf opgeheven. In de
Tweede Wereldoorlog was het in bedrijf als opslag voor een bedrijf in tabak en
koffie. De dorpsgemeenschap besloot enkele jaren geleden de molen te
restaureren. Voor 2 jaar gaf dit een raar beeld: een geheel gerestaureerde
romp met stelling, kap en gevlucht, die inwendig geheel leeg was. Zelfs de
vloerbalken en deuren varen niet aanwezig. Inmiddels vordert de restauratie
van de molen. Zijn bestemming zal echter in de Horeca liggen.
35. Open standerdkorenmolen te Wehe. De standerdkorenmolen van Wehe is In 1657
* gebouwd en in 1732 verplaatst. Vroeger zag de molen er inwendig en uitwendig
* anders uit. Inwendig was de molen uitgerust met drie koppels maalstenen. Eén
* koppel boven de standerd werd direct door het bovenwiel aangedreven. De andere
* twee koppels werden door de wiekzijde van het bovenwiel aangedreven via een
* spoorwiel onder de steenzolder. Voor dit spoorwiel was de borstnaald
* onderbroken. De twee kleine koppels zijn bij de laatste restauratie verdwenen,
* doch de tandkrans op het bovenwiel is nog zichtbaar. Ook het kombuis aan de
* zijkant is bij de laatste restauratie verdwenen. Wel is nog de motor zichtbaar
* die vanaf de vloer tussen de teerlingen de maalstenen kon aandrijven. Toch is

Figuur 31

De water- en motorkorenmolen van Fiestel. De rivier, de Große Aue, is om de molen heengeleid en de molen staat daarom droog. In het linkse gebouw staat een oliemotor die via een drijfriem de maalderij in het rechtse gebouw aandrijft.

* de molen nog zeker de moeite waard. Misschien alleen al om het feit dat de
* wieken voor Nederlandse begrippen andersom draaien. Tegenover de standerdkast
* van Wehe staat nog het restant van een achtkante bergkorenmolen.

36. Standerdkorenmolen te Oppenwehe. In 1705 werd de huidige standerdkorenmolen
* van Oppenwehe gebouwd. De molen stond toen nog bij het Kasteel Hüffe. In 1868
* is de molen naar zijn huidige plaats gebracht. De molen zag er in deze eeuw
* imposant uit met aan belde zijde van de kast zware kombuizen. Bij de
* restauratie van 1976 verdwenen deze helaas en werd het kleedhout van de kast
* veel lager afgezaagd. Hierdoor leek de molen ineens heel slank en had niets
* meer weg van een Westfälische standerdmolen. In 1990 werd de molen opnieuw
* afgebroken voor een grote ingrijpende restauratie. Of de molen al helemaal
* gerestaureerd is, is niet bekend. Wel is te hopen dat, zoals de molenaars van
* de standerdmolen van Wehe reeds meedeelden, de kombuizen veer worden
* aangebracht en het kleedbout hoog wordt afgezaagd, zodat de molen zijn
* oorspronkelijke uiterlijk terugkrijgt.

37. Zeskante stellingkorenmolen te Levern. Aan de rand van het dorpje Levern staat
wel een zeer vreemde molen. Het betreft hier de zeskante stellingkorenmolen de
“Kolthoffsche Mühle”. In 1922 werd deze kleine zeskant gebouwd als
boerderijmolen bij de Kolthoffsche hoeve. In 1958 werd hij door de gemeente
aangekocht en overgebracht naar zijn huidige standplaats.

38. Achtkante stellingkorenmolen te Destel. Het meest bijzondere aan de Destelse
stellingkorenmolen is al op grote afstand zichtbaar. Rondom de stelling staan
lindebomen. Deze zijn goed gesnoeid en vormen nu voor het oog een groen
stellinghek. De aan het einde van de vorige eeuw gebouwde molen heeft er niet
altijd zo goed uitgezien. In 1956 werd de molen van kap en gevlucht ontdaan.
Zo bleef dat tot voor enkele jaren. Nu is de molen weer maalvaardig, maar
vooral inwendig heeft hij veel moeten inleveren. Van de 3 koppels maalstenen
en de pelsteen is nu nog maar 1 koppel stenen over.

39. Water- motorkorenmolen te Fiestel. De waterradmolen de “Ellerburger Mühle” is
* 1781 aan de rivier de Große Aue gebouwd. Aan de brug voor de molen is nog te
* zien vaar deze rivier toen stroomde. In 1957 werd de Große Aue gekanaliseerd
* en om de molen heengeleid. De molen werd echter niet afgebroken. In het gebouw
* aan de andere “beekoever” staat een grote oliemotor, die via een grote band de
* molenwerktuigen aandrijft. Inwendig is van de vroegere oliemolen niets meer

* terug te vinden, maar nog wel de drie koppels maalstenen, walsenstoelen,
* reinigers enz. Ook kan de molen zagen en in het verleden, tussen 1914 en 1918
* leverde hij elektriciteit voor de omringende dorpen. Deze elektriciteits-
* installatie is nog aanwezig. Zeker inwendig is deze molen een bezoek waard,
* omdat hier niets van de oude sfeer verloren is gegaan.

40. Waterkorenmolen te Holzhausen. Aan de rand van een heuvelrug ligt een grote waterradmolen aan de rivier de Große Aue. De molen van Holzhausen wordt voor het eerst genoemd in 1572. Op een kaart van 1779 is te zien dat de molen toen twee raderen had. De huidige molen is in 1888 gebouwd en was in 1912 nog uitgerust met 4 koppels maalstenen. De molen was toentertijd nog een bovenslagmolen. Bij de laatste restauratie werd de vervallen molen weer uitgerust met een middenslagrad. De molen maalt nu met behulp van twee koppels maalstenen.

Vanaf de snelweg ten zuiden van Holzhausen wordt via Hengelo de terugweg naar Cuijk aanvaard.

Robbert H. Verkerk

Literatuur:

- Die Bockwindmühle im Westfälischen Freilichtmuseum Detmold, G. Ulrich Großmann en Ingrid Schulte, Detmold, 1986, ISBN 3-923432-83-6
- Die Westfälische Mühlenstraße im Kreis Minden-Lübbecke, Wilhelm Brepohl en Horst Wöbbeking, Hameln, 1990, 2e druk, ISBN 3-925858-04-0
- Internationales Wind- und Wassermühlen-Museum Gifhorn, Horst und Rosita Wrobel, Uelzen
- Opnieuw op Molenspeurtocht in Duitsland (9), Ton Meesters en Willem Roose, Weekblad “De Molenaar”, Dalfsen
- On the Move, Ton meesters, Periodiek “Nieuwsbrief” van de T.I.M.S. -Nederland, nummer 1, september 1990

Figuur 32

De standerdkorenmolen van Oppenwehe na de restauratie van 1976. Het kleedhout is te lang, waardoor de molen een meer Nederlands-Vlaams uiterlijk krijgt. Hopelijk is dat bij de laatste restauratie verbeterd.

De Taal der Wieken

In de officiële literatuur staan vaak wiekstanden vermeld. Omdat de opleiding van vrijwillig molenaars, en zeker de theoretische kennis, vooral via boeken verloopt, zijn deze wiekstanden als algemeen aangenomen. Wie echter de opgegeven standen goed bekijkt, ziet al snel dat deze nooit voor heel het land kunnen gelden. Zeker de overhekstand, volgens de literatuur rust voor lange duur, heeft bij de meeste korenmolengebieden een andere functie. Rust voor langere duur komt immers alleen bij poldermolens voor, die tijdens de zomer niet hoeven te malen. Zij werden dan overhek en vaak ook zonder zeilen weggezet om blikseminslag te voorkomen.
In gebieden vaar de korenmolens de overhand hadden, zoals het Land van Cuijk, kende men geen rust voor lange duur. De langste rustpauze voor een korenmolen was een zondag, een daarvoor ging een molenaar niet “klungelen” met de overhekstand.
In deze gebieden drukte een overhek staande molen vreugde uit.
Dit geldt ook voor onze streek.
De twee overgebleven standen — in de literatuur komend en gaand genoemd — zijn nu over voor geboorte en rouw. In veel gebieden is immers de geboortestand anders dan de vreugdestand. Het woord “komend” drukt ook al geboorte uit en geen vreugde. In vele korenmolengebieden is daarom komend - de wiek is bijna beneden - een stand bij geboorte en gaand - de wiek verlaat de laagste stand weer - een teken van rouw.

MOLENVERZAMELAARS OPGELET :

Nu verkrijgbaar: Een catalogus van alle Limburgse molens. Van elke molen is een ansichtkaart of foto verkrijgbaar. Als u ƒ 5,25 overmaakt op giro 2150134 ontvangt U de catalogus plus gratis bestellijsten voor het bestellen van ansichtkaarten of foto’s. U mag ook geldige postzegels sturen.

T. Linssen
In het Tienderveld 137
6093 JK Heythuysen

AUBERGE LE Moulin Blanc
Een Uniek Molen - Restaurant

Specialiteiten:
★ Verwerken van bijzondere vissoorten.
★ Werkt uitsluitend met biologisch vlees.
★ Voert een combinatie keuken van Frans, Oosters en Italiaans.
★ Wisselt de menukaart elke 3 maanden.

INGRID & CAMIL HAAS

Wijnkaart:
Internationale wijn uit o.a. Zuid-Afrika, Chili, Italië etc.

Bij mooi weer kan men buiten tussen de molenstenen dineren, het terras is beschermd.

Geopend:
Woensdag t/m zondag vanaf 17.30 uur voor diner
Zomers vanaf 16.30 uur voor het dineerterras.

Rijksweg 76 (N 321) oude weg Den Bosch/Nijmegen,
5375 KZ Reek gem. Schaijk, Tel. 08860 - 7 62 66

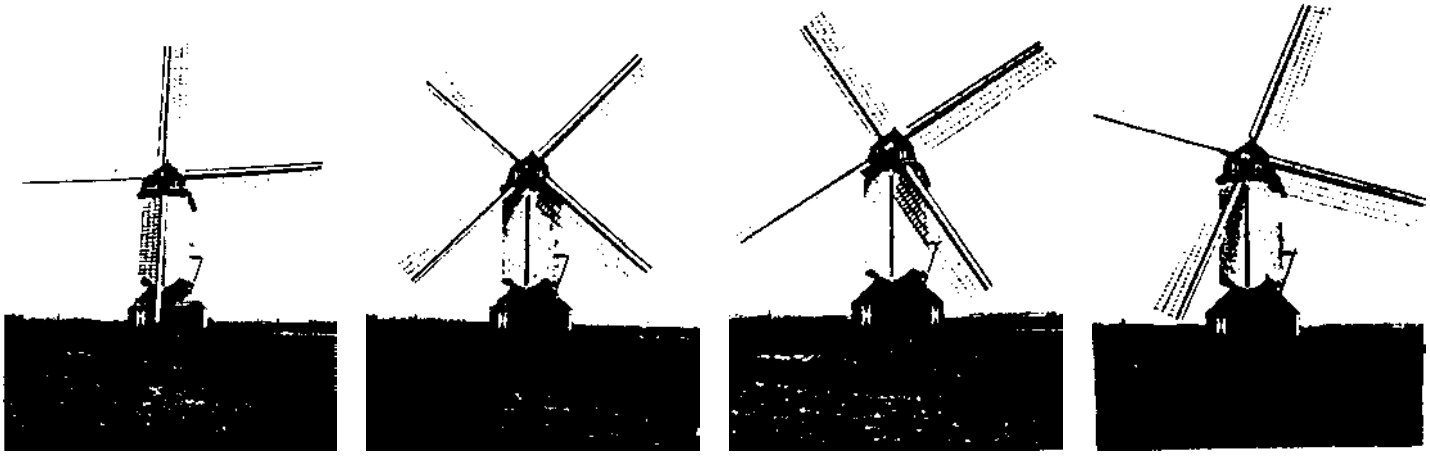

Rust Vreugde Geboorte Rouw

figuur 1. Wiekstanden in het Land van Cuijk

In het Land van Cuijk en het aangrenzend deel van Noord-Limburg aan de westkant van de Maas, evenals in enkele andere afgelegen gebieden in Noord-Brabant, gelden voor geboorte en rouw juist tegenovergestelde standen. De verklaring hiervoor is simpel. In deze streek spreekt men niet van komend en gaand, maar ziet men de rondgang van een wiek als een levensloop. Als de wiek net aan die rondgang begint, drukt de molen geboorte uit, als de wiek op het punt staat zijn tocht te beëindigen, geeft de molen rouw aan.
Deze wiekstanden moeten weer in ere hersteld worden. Het zou immers onzinnig zijn om de algemene - lees: poldermolenstanden aan te houden in een korenmolengebied. Daarom zijn in figuur 1. nogmaals de wiekstanden van het Land van Cuijk weergegeven. Als deze ook op de juiste wijze aan het publiek worden verteld, kan de molenaar weer de taal der wieken laten spreken.

Bij overname van artikelen en/of tekeningen auteur en eventuele bron(nen) vermelden. Tevens hiervan melding maken bij de uitgeefster of redactie van dit blad.

De redactie stelt zich niet aansprakelijk voor eventueel gemaakte fouten of andere ongemakken.